

“ЗАМЫН ХӨДӨЛГӨӨНИЙ АЮУЛГҮЙ БАЙДАЛ”

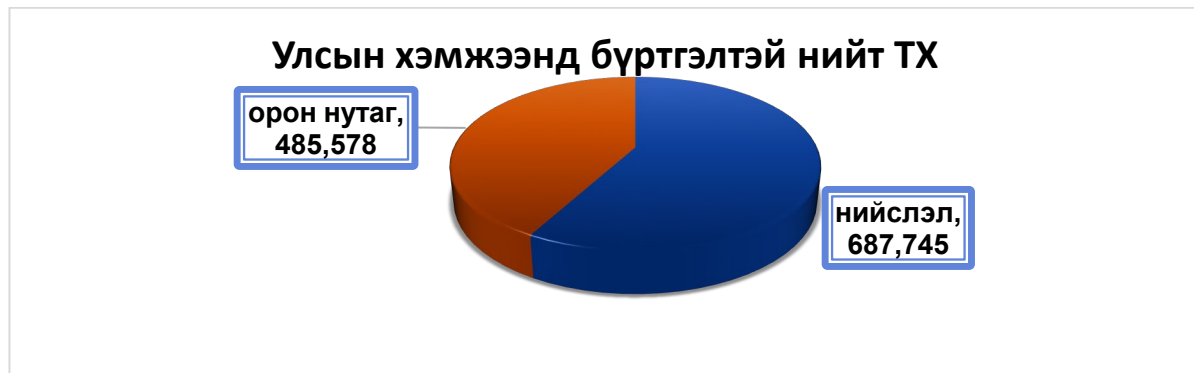
2023 ОНЫ 10 ДУГААР САРЫН МЭДЭЭЛЭЛ

Нэг. Автотээврийн хэрэгслийн мэдээлэл

/Тээврийн хэрэгслийн бүртгэл мэдээллийн сан/

1.1 Тээврийн хэрэгслийн бүртгэлин үйл ажиллагаа:

Улсын хэмжээнд 2023.10.31-ний өдрийн байдлаар нийслэлд 687,745 /58,6%/, орон нутагт 485,578 /41,4 %/ нийт 1,173,323 тээврийн хэрэгсэл бүртгэлтэй байна.

Шинээр бүртгэсэн тээврийн хэрэгсэл

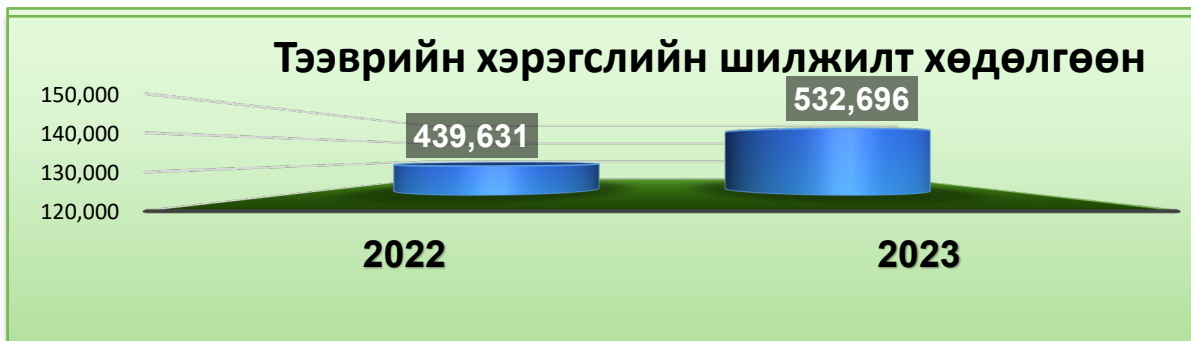
Тайлант хугацаанд нийт 95,434 тээврийн хэрэгслийг шинээр бүртгэсэн. 2022 оны мөн

үеийнхээс 11,475 тээврийн хэрэгсэл буюу 13.6%-иар өссөн дүнтэй байна.

Шилжилт хөдөлгөөн

2023 оны эхний хагас жилд нийт 532,696 тээврийн хэрэгслийн шилжилт хөдөлгөөн өөрчлөлтийг бүртгэсэн. 2022 оны мөн үеийнхээс 93,065 тээврийн хэрэгсэл буюу 21 %-иар өссөн дүнтэй байна.

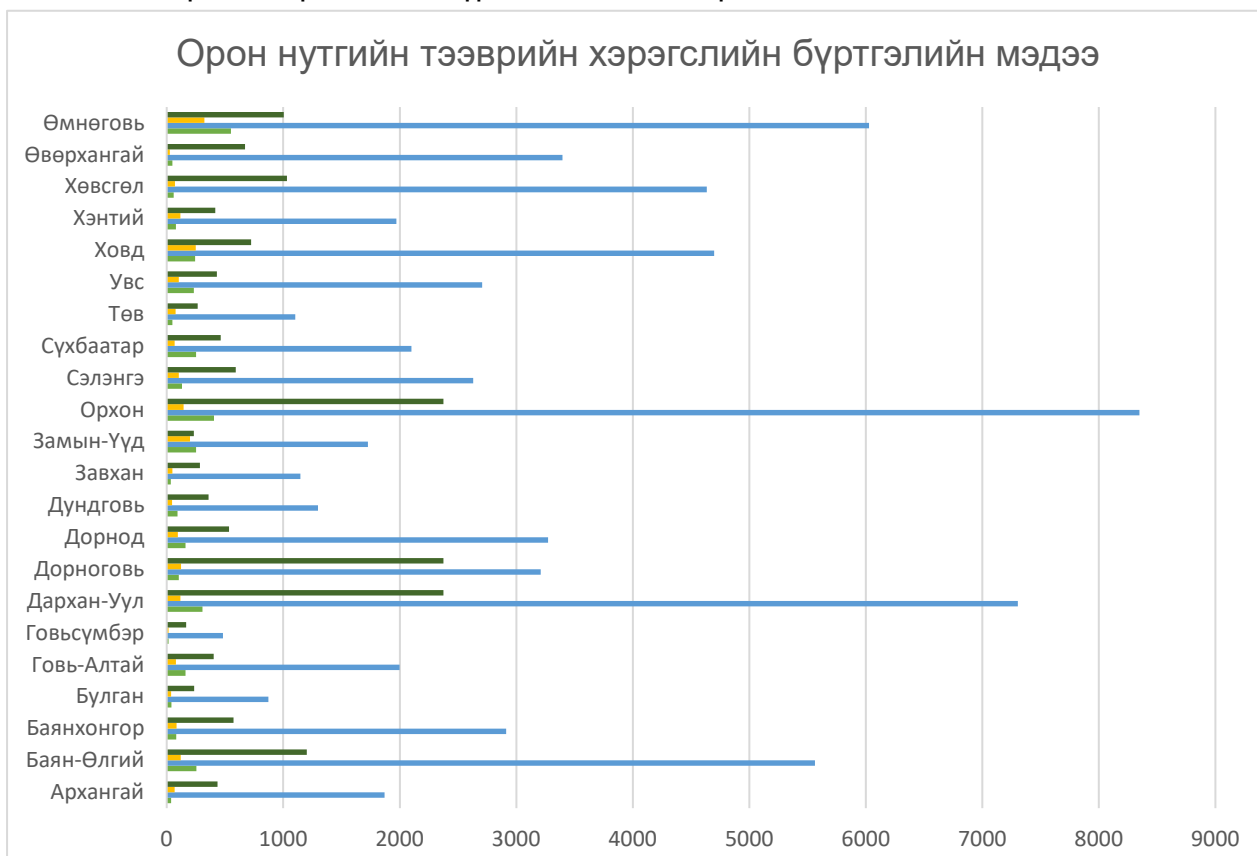
Тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээ нөхөн олголт

Нийт 22,735 тээврийн хэрэгслийн гэрчилгээг нөхөн олгосон байна. 2022 оны мөн үеийнхээс 9,326 тээврийн хэрэгсэл буюу 69%-иар өссөн дүнтэй байна.

Орон нутаг дахь бүртгэлийг аймгуудаар харуулвал:

Тайлант хугацаанд орон нутгийн 21 аймгийн 23 салбарт импортын бүртгэл 6,013 шилжилт хөдөлгөөн, өөрчлөлт бүртгүүлсэн 114,983 нийт 120,996 автотээврийн хэрэгслийн бүртгэл хийгдэж гэрчилгээ олгогдсон.

9	Төрөл	Архангай	Баян-Өлгий	Баянхонгор	Булган	Говь-Алтай	Говьсүмбэр	Дархан-Уул	Дорноговь	Дорнод			
10	Суудал	11288	15793	12934	8614	8961	2666	20092	13823	12784			
11	Ачаа	7548	4499	4162	5392	3121	794	5248	3875	4862			
12	Автобус	314	908	667	177	596	82	379	727	470			
13	Тусгай	106	202	204	82	91	60	209	228	160			
14	Цистерн	13	55	46	28	22	43	96	103	84			
15	Зүтгүүр	75	133	103	14	56	64	125	3141	264			
16	Механизм	73	130	147	98	80	52	616	223	221			
17	Чиргүүл	192	297	182	93	120	105	356	3306	403			
18	Мотоцикл	424	2787	1270	763	1687	194	432	406	1287			
19	Нийт	20033	24804	19715	15261	14734	4060	27553	25832	20535			
20	Баруун	11182	10926	11664	7969	7720	2372	17504	11175	12153			
21	Зүүн	8162	10679	6453	6339	5128	1337	8642	10722	6471			
22	Нийт	19344	21605	18117	14308	12848	3709	26146	21897	18624			
23	Бензин	7076	16829	9618	6144	6707	1755	9854	8312	7066			
24	Дизель	8194	4468	5324	5844	4555	1061	6640	8120	6320			
25	Цахилгаан	3	0	7	1	0	0	14	2	4			
26	Газ	92	122	98	242	44	86	942	337	95			
27	Хосолсон	4460	3077	4467	2918	3297	1045	9696	5671	6542			
28	Нийт	19825	24496	19514	15149	14603	3947	27146	22442	20027			
29	0-3	286	1147	494	283	628	131	616	944	580			
30	4-6	366	1151	828	502	876	169	539	726	849			
31	7-9	1180	1192	1308	1172	1084	383	2724	2380	1715			
32	10 ба түүнээс дээш	18201	21314	17085	13304	12146	3377	23674	21782	17391			
33	Нийт	20033	24804	19715	15261	14734	4060	27553	25832	20535			
34	1500 см3 хүртэл	6860	9310	7862	5553	6175	1445	8216	6083	8330			
35	1501-2500 см3	8569	8603	6994	6574	4595	1682	13323	8372	7941			
36	2501-3500 см3	3076	3319	2815	2103	2646	430	2850	3052	2143			
37	3501-4500 см3	635	1074	771	418	657	102	690	690	530			
38	4501 см3 дээш	682	2155	1067	497	523	287	1982	4283	1157			
39	Нийт	19822	24461	19509	15145	14596	3946	27061	22480	20101			
Дундговь	Завхан	Орхон	Сэлэнгэ	Сүхбаатар	Төв	Улаанбаатар	Увс	Ховд	Хэнтий	Хөвсгөл	Өвөрхангай	Өмнөговь	Нийт
7528	9951	23437	16631	9364	11201	499725	12237	13465	12078	19306	15924	18153	775955
3767	5810	4469	8893	4907	7682	82608	4875	4773	5717	8776	7187	5264	194229
330	424	588	347	283	291	12515	531	596	427	1044	562	1075	23333
121	123	243	192	64	119	6863	143	155	119	256	130	547	10417
31	46	85	55	26	62	2895	37	45	34	73	37	209	4125
34	40	118	226	879	44	25775	71	1601	60	179	269	14094	47365
83	83	372	597	43	333	11739	140	169	140	167	259	929	16694
60	151	295	479	979	158	37926	168	1602	242	355	570	21683	69722
1756	942	487	1365	667	942	7699	2947	1046	785	1149	1705	743	31483
13710	17570	30094	28785	17212	20832	687745	21149	23452	19602	31305	26643	62697	1173323
6995	8946	19836	14745	9030	10790	433011	10926	11557	11409	17647	15219	16312	679088
4818	7447	9107	11600	6494	8609	197380	6972	9077	7024	11989	8890	23033	376373
11813	16393	28943	26345	15524	19399	630391	17898	20634	18433	29636	24109	39345	1055461
6191	7377	12203	11520	4747	7713	231622	11292	8833	7779	13552	10831	11706	418727
4135	6925	6175	9800	6490	8519	146679	5809	7756	6715	10309	8889	22904	301631
3	0	9	2	6	1	915	0	1	9	3	1	23	1004
148	71	927	638	62	221	8134	46	65	129	296	168	121	13084
3114	3021	10439	6265	4901	4168	260938	3804	5148	4697	6760	6140	6210	366778
13591	17394	29753	28225	16206	20622	648288	20951	21803	19329	30920	26029	40964	1101224
508	323	593	703	653	385	48269	1251	1011	416	849	728	20267	81065
1098	554	667	712	740	730	26360	1486	923	723	529	1298	3419	45245
1162	1128	3286	2173	1461	1499	104001	1764	1913	1715	1611	1673	2852	139376
10942	15565	25548	25197	14358	18218	509116	16648	19605	16748	28316	22944	36159	907638
13710	17570	30094	28785	17212	20832	687746	21149	23452	19602	31305	26643	62697	1173324
6122	6189	9497	8881	6267	7170	189415	9197	8812	7860	11570	10341	8232	349387
4722	6530	13196	12784	5818	9197	271487	6540	6936	7188	11112	10165	9665	441993
1926	2855	4032	3301	2337	2805	81582	3184	2635	2700	5156	3212	3768	141927
426	908	958	822	431	561	28210	873	840	742	1500	788	2295	44921
433	921	2065	2423	1359	864	76510	1152	2595	841	1577	1529	16904	121806
13629	17403	29748	28211	16212	20597	647204	20946	21818	19331	30915	26035	40864	1100034

Хоёр. Автозамын нөхцөл байдлын мэдээлэл

Монгол Улс нь 1.6 сая хавтгай дөрвөлжин километр нутагтай, дэлхийд газар нутгийнхаа хэмжээгээр 19-д жагсдаг. Монгол Улсад авто замын дэд бүтэц нийт нутгийг хамран төдийлэн сайн хөгжөөгүй тул замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангахад хүндрэлтэй байдлыг үүсгэж байна. Монгол Улсын авто замын сүлжээ нь олон улс, улс, нийслэл, орон нутаг, тусгай зориулалт, аж ахуйн нэгж байгууллагын дотоодын авто зам гэж ангилагддаг бөгөөд нийтдээ 111 916.7 км авто замаас бүрддэг. Нийт авто замын сүлжээнээс 4 299.3 км авто зам нь олон улсын, 14 921.3 км нь улсын чанартай авто замд хамаарагдах бөгөөд үүний 7485.6 км нь хатуу хучилттай авто замаар ашиглагдаж байна. Тусгай зориулалтын буюу уул уурхайн тээвэрлэлтийн зориулалт бүхий 898.4 км авто зам ашиглагдаж байна.

Монгол Улс нь Азийн авто замын сүлжээ /АН-3, АН-4, АН-32/, Төв азийн бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагаа (CAREC) /4a, 4b, 4c/, Их түмэн гол санаачилга (GTI) /1a, 1b/ зэрэг олон улсын авто замын сүлжээнд нэгдэн орсон бөгөөд ОХУ, БНХАУ, Монгол Улс хооронд эдийн засгийн коридор байгуулах хөтөлбөрт 3 чиглэлд авто замын коридорыг хөгжүүлэх зорилт тусгагдсан. Монгол Улс авто замын сүлжээгээ өргөтгөн хөгжүүлэх арга хэмжээг үе шаттайгаар хэрэгжүүлж байна. Тухайлбал, тэргүүн ээлжинд олон улс, улсын чанартай авто замын сүлжээг хөгжүүлэх зорилт тавин, энэ хүрээнд Азийн авто замын сүлжээний АН-3, АН-4 чиглэлийн авто замын сүлжээнд хамаарах Алтанбулаг-Улаанбаатар-Замын-Үүд, Баруун бүсийн босоо тэнхлэгийн авто зам буюу Ярант-Ховд-Өлгий-Улаан байшинт чиглэлийн авто замыг хөгжүүлэх, бүх аймгийн төвүүдийг нийслэл хоттой хатуу хучилттай авто замаар холбох зорилт тавин ажиллаж байна. Энэхүү зорилтыг авч хэрэгжүүлсний үр дүнд 2021 онд 21 аймаг нийслэл хоттой хатуу хучилттай авто замаар холбогдсон. Зам, тээврийн хөгжлийн сайдын 2020 оны А/231 дүгээр тушаалаар Зам, тээврийн салбарын 2020-2024 оны стратеги төлөвлөгөөг баталж “Нутгийн зам” дэд хөтөлбөр батлан суурин газрыг хатуу хучилттай замаар холбох ажлыг хэрэгжүүлж эхэлснээр нийт 104 сумыг хатуу хучилттай авто замаар холбох ажил хийгдээд байна.

Сүүлийн жилүүдэд гадаадын зээл, тусламж, улсын төсөв, төр хувийн хэвшлийн хөрөнгө оруулалтаар авто замын сүлжээг өргөтгөн хөгжүүлэх бүтээн байгуулалтын ажлууд хийгдэж, хатуу хучилттай авто замын сүлжээний урт нэмэгдэж ая тухтай, аюулгүй зорчих нөхцөл бүрдэж байна. Гэвч баригдсан авто замын сүлжээний ашиглалтын хугацаа уртсаж, норм нормативын дагуу зайлшгүй хийгдэх арчлалт, засварын ажил шаардлагын хэмжээнд хийгдэж чадахгүй байгаагаас авто замд ихээхэн эвдрэл гарч аюулгүй зорчих нөхцлийг хангаж чадахгүйд хүрч байна. /Нийт авто замын хучилтын байдал. Хүснэгт 1/

Улсын чанартай авто замын хучилтын байдал. Хүснэгт 1.

Улсын чанартай авто замын хучилтын төрөл		Авто замын урт /км/
а/ Хатуу хучилттай		7485.6
Үүнээс:	Цемент бетон	8.6
	Асфальт бетон	7 477,0

б/ Хайрган хучилттай	905.7
в/ Сайжруулсан хөрсөн	347.3
г/ Ердийн хөрсөн зам	6 182.7
НИИТ	14 921.3

Улсын чанартай авто замд ашиглаж байгаа гүүрийн хэмжээ. Хүснэгт 2.

Гүүрүүд	Нийт /ш/	Нийт урт/метр	
А: Улсын чанартай замд			
Үүнээс:	Төмөр бетон гүүр	317	14769.57
	Ган гүүр	1	284.0
	Модон гүүр	56	1057.7
Нийт	374	16 111.27	

Улсын чанартай авто замын сүлжээ. Зураг 1.

Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах үндсэн хүчин зүйлийн нэг бол авто замын сүлжээнд аюулгүй зорчих ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах асуудал юм. Бэлэн байдлыг хангахад авто замын насжилт, ашиглалтын байдлын үнэлгээ чухал нөлөөтэй байдаг. /Авто замын насжилтын байдал. Хүснэгт 3./

Авто замын насжилт. Хүснэгт 3.

№	Хатуу хучилттай авто замын насжилт, жил	Урт, км	Эзлэх хувь, %
1	6 жил хүртэл	1264.1	16.9
2	6-13 жил	4227.8	56.5
3	13-аас дээш жил	1993.7	26.6
Нийт		7485.6	100

Эдийн засгийн нөхцөл байдлаас шалгаалан авто замын ашиглалтын бэлэн байдлыг хангах зайлшгүй шаардлагатай засвар арчлалтыг хийж гүйцэтгэх хөрөнгө оруулалт норм, нормативын хэмжээнд хийгдэж чадахгүй байна.

Тухайлбал олон улсын болон улсын чанартай авто замын сүлжээний ашиглалтын түвшинг бууруулахгүйгээр байнгын бэлэн байдлыг хангахад нормативын дагуу жилд урсгал засвар болон арчлалтад 113 тэрбум төгрөгийн санхүүжилт шаардлагатай боловч жил бүр улсын төсвийн хөрөнгөөс нийт шаардагдах хөрөнгийн дөнгөж 30-50 хувь шийдвэрлэж байна. Энэ нь жил ирэх тутам засвар, арчлалт бүрэн хийгдэхгүй байгаагаас замын ашиглалтын бэлэн байдлыг хангахад хүндрэлтэй болж байна. /Урсгал засвар, арчлалтын хөрөнгө оруулалт 2016-2023 он. Хүснэгт 4/

Авто замын салбарт 2023 оны эхний 10 сарын байдлаар засвар арчлалтын ажлын хүрээнд Улсын төсвийн хөрөнгөөр 7 байршилд 56.2 км авто замын их засварын ажил хийгдэж, ажлын гүйцэтгэл 100%-тай, АХБ-ны санхүүжилтээр 57.56 км авто замын их засвар, шинэчлэлтийн ажил хийгдэж, ажлын гүйцэтгэл 100%-тай дууссан байна. Ээлжит засварын ажлын хүрээнд Налайх-Тэрэлж, Ховд-Өлгий, Өндөрхаан-Чойбалсан, Хархорин-Цэцэрлэг, Улаанбаатар-Өндөрхаан, Улаанбаатар-Арвайхээр, Чойр-Сайншанд-Замын-Үүд чиглэлийн нийт 72.3 км авто замын ажил хийгдэж, нийт ажлын гүйцэтгэл 92%-тай байна. Мөн Улсын чанартай 14 921.3 км авто замын засвар арчлалтын ажлыг хийж гүйцэтгэж байгаа бөгөөд ажлын явц 98%-тай хэрэгжиж байна.

Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Зам, тээврийн хөгжлийн яамтай 2023 онд гэрээ байгуулан ажиллаж байгаа нийт 755.1 км авто замын барилга угсралтын ажил, 230 у/м төмөрбетон гүүрийн барилгын ажил, гадаадын зээл тусламжийн санхүүжилтээр нийт 261.5 км авто замын барилга угсралтын ажил, мөн 201.08 у/м төмөрбетон гүүрийн барилгын ажил, Төр хувийн хэвшлийн түншлэлээр буюу концессын гэрээгээр нийт 1237.5 км авто замын барилгын ажил хийгдэж байна.

Бүс нутгийн эдийн засгийн хамтын ажиллагааны байгуулагууд /UNESCAP, CAREC зэрэг/ нь бүс нутгаараа хамтран эдийн засаг, нийгмээ хөгжүүлэх зорилгод бүс нутгийг дамнасан авто замын коридоруудыг хөгжүүлэх зорилт тавьсан бөгөөд Баруун босоо, Хэвтээ тэнхлэгийн коридорын дагууд хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах стратеги, бодлого, төлөвлөгөөг гарган хэрэгжилтийг ханган, холбогдох арга хэмжээг авч ажиллаж байна.

Гурав. Жолооч нар болон сургалтын байгууллагын мэдээлэл

3.1. Тээврийн хэрэгслийн жолооч бэлтгэх сургалтын байгууллагын сонсогчдоос шалгалт авах чиглэлээр:

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сайд, Хууль зүй, дотоод хэргийн сайдын 2019 оны А/46, А/09 дүгээр хамтарсан тушаалаар баталсан “Тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхийн шалгалт авах журам”-ын дагуу давхардсан тоогоор 7678 шалгуулагчаас замын хөдөлгөөний хууль, дүрмийн шалгалт авснаас 4709 буюу 61.3 хувь, 5166 шалгуулагчаас замын хөдөлгөөний жолоодлогын шалгалт авснаас 3783 буюу 73.2 хувь, 3496 шалгуулагчаас талбайн жолоодлогын шалгалт авснаас 2890 буюу 83.6 хувь нь тэнцсэн байна.

д/д	Тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхийн шалгалт									Шинээр жолоодох эрх	Ангилал нэмсэн	Жолоодох эрхийн үнэмлэх нөхөн олгосон	Олон улсын жолоодох	Гадаад улсын жолоодох	Тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрх хасагдсан		Тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрх, зөрчлийн оноо нэмсэн		Нийт хэвлэгдсэн үнэмлэх
	Замын хөдөлгөөний хууль, дүрэм			Замын хөдөлгөөний жолоодлого			Тусгай талбайн жолоодлого								Зөрчлийн тухай хуулиар	Эрүүгийн хуулиар	Жолоодох эрх сэргээсэн	Оноо нэмсэн	
2	Шалгагдсан	Тэнцсэн	Хувь	Шалгагдсан	Тэнцсэн	Хувь	Шалгагдсан	Тэнцсэн	Хувь										
3	7678	4709	61,3%	5166	3783	73,2%	3496	2890	82,6%	3877	2688	1300	168	181	3343	43	4007	1125	17231

3.2 Тээврийн хэрэгслийн жолооч бэлтгэх сургалтын байгууллагууд

Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 14.2, 14.6 дугаар зүйл, Мэргэжлийн болон техникийн боловсрол, сургалтын тухай хуулийн 11 дүгээр зүйлийн 5 дугаар заалтыг тус тус үндэслэн, тээврийн хэрэгслийн жолооч бэлтгэх сургалтын байгууллага. Ерөнхий шаардлага MNS6585:2016 стандартын хэрэгжилтийг хангах зорилгоор Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын сургалт, үнэлгээ, судалгааны институтийн захирлын 2023 оны 10 дугаар сарын 11-ны өдрийн А/257 дугаар тушаалаар байгуулагдсан хяналт үнэлгээний багийн ажлын хэсэг 2023 оны 10 дугаар сард жолооны мэргэжлийн зөвлөлийн гишүүдийн хамт тээврийн хэрэгслийн жолооч бэлтгэх 16, мэргэшсэн жолооч бэлтгэх сургалтын 6, нийт 22 байгууллагад хяналт үнэлгээ хийсэн.

2023 оны 10 дугаар сарын 1-10 хооронд нийт 22 тээврийн хэрэгслийн жолооч бэлтгэх, мэргэшсэн жолооч бэлтгэх сургалтын байгууллагын хүсэлт ирснээс:

Тээврийн хэрэгслийн жолооч бэлтгэх сургалтын төв

- Шинээр **1** байгууллага
- Сунгуулсан **4** байгууллага
- Ангилал болон тээврийн хэрэгсэл нэмүүлсэн **8**
- Танхимын хаяг солиулсан **2**
- Өөрийн хүсэлтээр хойшлуулсан **1**
- Шаардлага хангаагүй буюу түр түдгэлзүүлсэн **5**

Мэргэшсэн жолооч бэлтгэх сургалтын төв

- Сунгуулсан **3**
- Шаардлага хангаагүй буюу түр түдгэлзээлсэн **3**

НИЙТ СУРГАЛТЫН ТӨВ /2023 оны 10 сарын байдлаар/

- **Тээврийн хэрэгслийн жолооч бэлтгэх сургалтын төв**
Улаанбаатар хот-165
Орон нутаг-194
Салбар сургууль-70
- **Мэргэшсэн жолооч бэлтгэх сургалтын төв**
Улаанбаатар хот-22
Орон нутаг-28

3.3 Мэргэшсэн жолооч бэлтгэх үйл ажиллагаа:

2023 оны 10 дугаар сард 1539 жолоочоос давхардсан тоогоор 3277 удаа ангилал бүрээр шалгалт авч 1753 тэнцсэн.

Шалгалт ангилал тус бүрээр:

№	Ангилал	Шинээр		Сунгалт	
		Орсон	Тэнцсэн	Орсон	Тэнцсэн
1	В	89	36	127	62
2	С	103	60	62	34
3	Д	220	86	194	110
4	Е	1007	432	341	204
5	УХАТ	777	466	141	117
6	УХЗТ	45	26	10	10
7	ЖУУ	45	32	10	10
8	АА	96	59	10	9

Дөрөв. Зам, тээврийн осол, хэргийн нөхцөл байдал

Энэ оны эхний 10 сард цагдаагийн байгууллагад зам тээврийн ослын шинжтэй 86538 дуудлага мэдээлэл ирснээс 19576 зам тээврийн осол, хэрэг бүртгэгдэж, 470 хүний амь нас хохирч, 2621 хүн хүнд, хөнгөн хэлбэрээр гэмтсэн байна. Тайлангийн хугацаанд хүүхэд өртсөн зам тээврийн осол хэрэг 736 бүртгэгдэж, 47 хүүхдийн амь нас хохирсон харамсалтай тоо мэдээлэлтэй байна.

Зам, тээврийн осол, хэргийн тоо мэдээллийг өмнөх оны мөн үетэй харьцуулж үзвэл дуудлага, мэдээлэл 9,5 хувь, бүртгэгдсэн зам тээврийн осол 3,1 хувь, зам тээврийн осол, хэргийн улмаас гэмтсэн хүний тоо 7,1 хувь, хүүхэд өртсөн зам тээврийн осол, хэрэг 12,4 хувь тус тус өссөн бол зам тээврийн осол, хэргийн улмаас нас барсан хүний тоо 1,5 хувь, зам тээврийн осол, хэргийн улмаас нас барсан хүүхдийн тоо 24,2 хувь тус тус буурсан үзүүлэлттэй байна.

Цагдаагийн байгууллагаас замын хөдөлгөөний аюулгүй байдалтай холбоотой захиргааны хэм хэмжээний акт зөрчсөн 2,449,662 зөрчлийг илрүүлж, зөрчил үйлдсэн 2,352,311 жолоочийг 70,298,833,500 төгрөгийн торгууль оногдуулсан байна. Дээрх хугацаанд цагдаагийн нийтлэг үүрэг болон бусад хууль тогтоомж зөрчсөн зөрчил 744, согтуугаар тээврийн хэрэгсэл жолоодсон зөрчил 37691 зөрчил тус тус илрүүлж, 29223 хүний тээврийн хэрэгсэл жолоодох эрхийг хасаж, 7022 хүнийг баривчлах арга хэмжээ тооцсон байна.

№	Үзүүлэлт	Нийслэл		Орон нутаг		Улс		нийслэл өсөлт, бууралт	орон нутаг өсөлт, бууралт	улс өсөлт бууралт
		2022 оны эхний 10 сар	2023 оны эхний 10 сар	2022 оны эхний 10 сар	2023 оны эхний 10 сар	2022 оны эхний 10 сар	2023 оны эхний 10 сар			

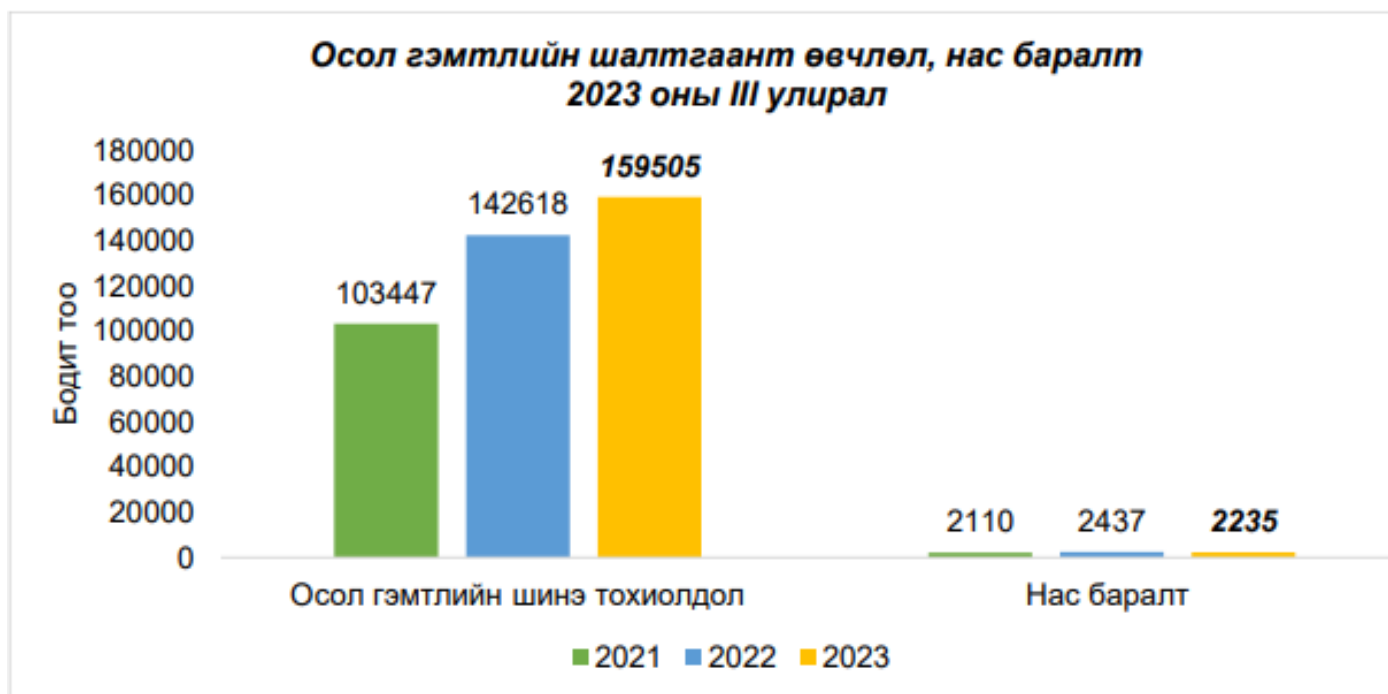
1	Зам тээврийн ослын шинжтэй дуудлага	74419	80631	4642	5907	79061	86538	8.3	27.3	9.5
2	Бүртгэгдсэн зам тээврийн осол	15917	16176	3075	3400	18992	19576	1.6	10.6	3.1
3	Гэмт хэрэг	529	522	570	600	1099	1122	-1.3	5.3	2.1
	Үүнээс: согтуугаар үйлдэгдсэн	63	55	170	149	233	204	-12.7	-12.4	-12.4
4	Гэмт хэргийн улмаас нас барсан /статистик/	51	54	204	183	255	237	5.9	-10.3	-7.1
5	Бодит нас баралт	76	85	401	385	477	470	11.8	-4.0	-1.5
6	Хэргийн улмаас гэмтсэн хүн	480	473	434	453	914	926	-1.5	4.4	1.3
7	Гэмтсэн хүн /осол/	1468	1625	980	996	2448	2621	10.7	1.6	7.1
8	Хүүхэд өртсөн осол	381	404	274	332	655	736	6.0	21.2	12.4
	үүнээс нас барсан хүүхэд бодит	6	3	56	44	62	47	-50.0	-21.4	-24.2
9	Зам тээврийн ослын улмаас учирсан хохирол	23,850,031,148	28,343,928,156	7,327,290,804	13,940,736,296	31177321952	42284664452	18.8	90.3	35.6
10	Үүнээс: нөхөн төлүүлсэн хохирол	22,678,059,948	26,546,606,257	6,194,561,297	12,147,928,761	28872621245	38694535018	17.1	96.1	34.0
11	Нийт илрүүлсэн зөрчил	1700128	1773592	488210	676070	2188338	2449662	4.3	38.5	11.9
12	ЦНУ болон бусад хууль тогтоомж зөрчсөн зөрчил	628	278	1114	466	1742	744	-55.7	-58.2	-57.3
13	согтуугаар тээврийн хэрэгсэл жолоодсон зөрчил	26529	18290	20573	19401	47102	37691	-31.1	-5.7	-20.0
	Жолоодох эрхтэй үедээ согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэсэн	24102	15589	15645	14524	39747	30113	-35.3	-7.2	-24.2
	Эрхээ хасуулсан үедээ согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэсэн	1754	1444	2522	2380	4276	3824	-17.7	-5.6	-10.6
	Эрхгүй этгээд согтууруулах ундааны зүйл хэрэглэсэн	673	1257	2406	2497	3079	3754	86.8	3.8	21.9
14	Жолоодох эрхгүй, эрхээ хасуулсан этгээд тээврийн хэрэгсэл жолоодсон	3649	4202	10749	7959	14398	12161	15.2	-26.0	-15.5
15	Торгосон хүн	1559937	1766135	431559	586176	1991496	2352311	13.2	35.8	18.1
16	Торгуулийн мөнгөн дүн	49,379,955,000	47,845,630,500	20,053,149,100	22,453,203,000	69433104100	70298833500	-3.1	12.0	1.2
17	Эрх хассан	23615	15387	15781	13836	39396	29223	-34.8	-12.3	-25.8
18	Баривчилсан	2405	2056	4483	4966	6888	7022	-14.5	10.8	1.9
19	Зарлагдсан дугаар илрүүлэлт	132	93	58	145	190	238	-29.5	150.0	25.3
20	АСАП илрүүлэлт	2118	2319	361	459	2479	2778	9.5	27.1	12.1
21	Бэлэн бус торгууль төлөлт	нийт		төлсөн		төлөөгүй		27.6		
		1785343		492683		1292660				

Тав. Эрүүл мэнд салбарын мэдээлэл

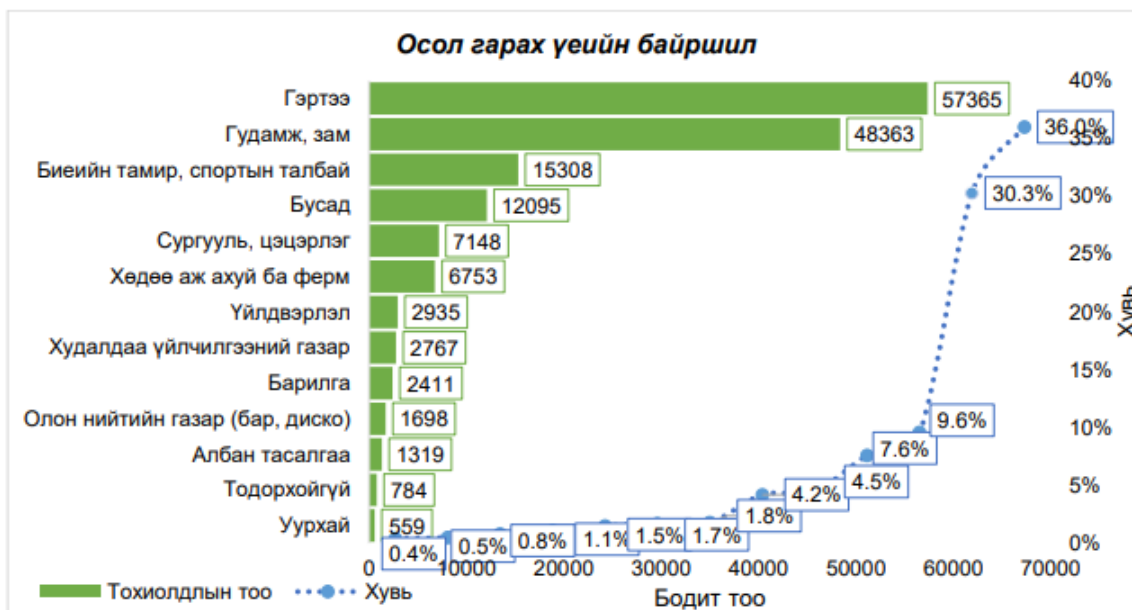
ОСОЛ ГЭМТЛИЙН ШАЛТГААНТ ӨВЧЛӨЛ 2023 ОНЫ III УЛИРАЛ

Монгол улсын хэмжээнд 2023 оны III улиралд гэмтэл хордлого гадны шалтгаант 159505 шинэ тохиолдол бүртгэгдэж, үүнээс 2235 тохиолдол нас барсан байна. Осол гэмтлийн шалтгаант өвчлөл сүүлийн жилүүдтэй харьцуулахад өсөж буй

үзүүлэлт ажиглагдаж байгаа ба осол гэмтлийн шалтгаант өвчлөл өмнөх оны мөн үеэс 11.8%-иар өсөж, нас баралт 8.3%-иар буурсан байна.

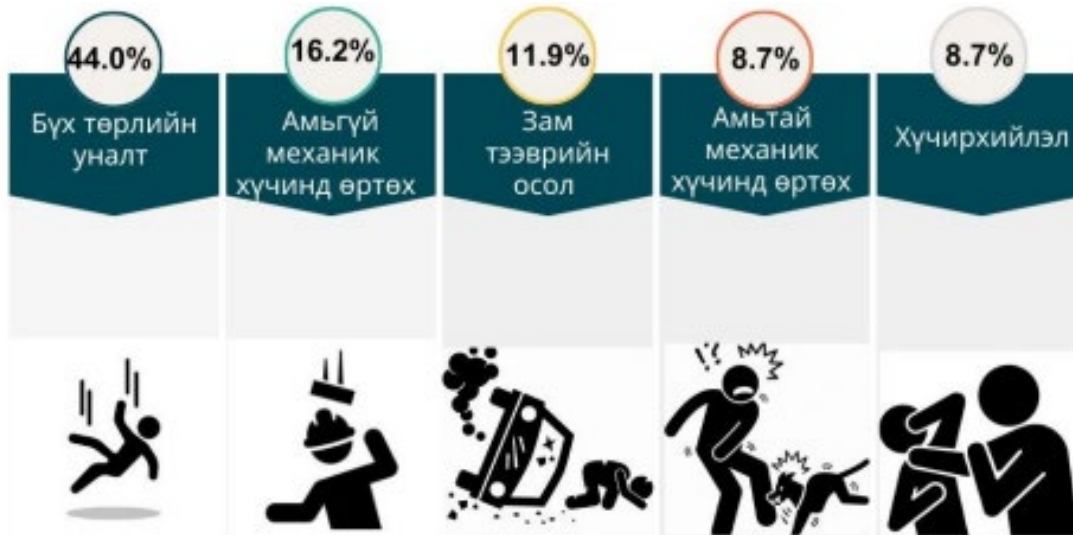

Нийт тохиолдлын 90.7% /144683/ нь санамсаргүй байдлаар осол гэмтэлд өртсөн бол 9.3%-ийг /14822/ санаатайгаар үйлдэгдсэн осол гэмтэд эзэлж байна. Бүртгэгдсэн нийт тохиолдлыг хүйсээр авч үзвэл 95994 нь эрэгтэй, 63511 нь эмэгтэйчүүд байгаа бөгөөд энэ хугацаанд осол гэмтэлд өртсөн 10 хүн тутмын 6 нь эрэгтэйчүүд байна. Осол гэмтлийн шалтгаант өвчлөлийн хамгийн их хувийг 0-4 насныхан эзэлж байна. Мөн 10-14 насанд бусад насны бүлэгтэй харьцуулахад тохиолдлын тоо өндөр байна. Гэртээ байхдаа осол гэмтэлд өртөх тохиолдол хамгийн өндөр хувийг 36.0% /57365/ эзэлдэг бол гудамж, зам талбайд осол гэмтэлд өртөх нь 30.3%-тай /48363/ байна.

ОСОЛ ГЭМТЛИЙН ТЭРГҮҮЛЭХ ШАЛТГААН /2023 оны III улирал/

Улсын хэмжээнд 2023 оны III улиралд бүртгэгдсэн осол гэмтлийн шалтгаант өвчлөлийг уналтын шалтгаан 44.0%-р тэргүүлж байгаа бол 2-рт амьгүй механик хүчинд өртөх гэмтэл 16.2%, 3-рт зам тээврийн осол 11.9%, 4-рт амьтай механик хүчинд өртөх гэмтэл 8.7%, 5-рт хүчирхийлэл 8.7% -ийг эзэлсэн байна.

Осол гэмтлийн шалтгаан тус бүрийг өмнөх онтой харьцуулан судлахад дийлэнх шалтгаанууд өссөн үзүүлэлттэй байсан бол өмнөх оны мөн үеэс усанд живэх осол гэмтэл 12.8%-р, амиа хорлох тохиолдол 2%-р буурсан үзүүлэлттэй байна. Осол гэмтлийн шалтгаан тус бүрт тохиолдлын тоо болон өссөн буурсан хувийг дараах хүснэгтээс харна уу.

Осол гэмтлийн шалтгаан	2022	2023	Өсөлтийн хувь
	(n=142618)	(n=159505)	
	Бодит тоогоор		
Санамсаргүй осол гэмтэл			
Зам тээврийн осол	16984	18966	11.7
Бүх төрлийн уналт	63085	70170	11.2
Амьгүй механик хүчинд өртөх	23323	25779	10.5
Амьтай механик хүчинд өртөх	12122	13853	14.3
Усанд живэлт	109	95	-12.8
Амьсгал боогдох	174	176	1.1
Түлэгдэлт	4720	5201	10.2
Хорт амьтан, ургамалд өртөх	126	180	42.9
Байгалийн хүчинд өртөх	472	654	38.6
Санамсаргүй хордох, хорт бодист өртөх	2006	2773	38.2
Бусад ба тодорхойгүй осол гэмтэл	5829	6836	17.3
Санаатайгаар үйлдсэн осол гэмтэл			
Хүчирхийлэл	12656	13830	9.3
Амиа хорлох	1012	992	-2.0

2023 оны III улиралд осол гэмтлийн улмаас эмнэлгийн тусламж үйлчилгээ авсан нийт тохиолдлын 8.0% /11431/ нь согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ осол гэмтэлд өртсөн байна. Энэ нь өмнөх оны нийт осол гэмтэлд эзлэх хувьтай харьцуулахад 0.9%-р буурсан хэдий ч тохиолдлын тоогоор согтууруулах ундаа хэрэглэсэн байдал өмнөх оны мөн үеэс 7.0%-иар өссөн байна. Өөрөөр хэлбэл сард дунджаар 1300 хүн согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ осол гэмтэлд өртөж байна.

Осол гэмтлийн шалтгаан	2022 эхний 9 сар	2023 эхний 9 сар	Өсөлтийн хувь
Зам тээврийн осол	378	369	-2.4
Уналт	168	167	-0.6
Амьгүй механик хүчинд өртөх	45	31	-31.1
Амьтай механик хүчинд өртөх	8	2	-75.0
Живэлт	84	77	-8.3
Амьсгал боогдох	89	67	-24.7
Түлэгдэлт	35	37	5.7
Байгалийн хүчинд өртөх	138	171	23.9
Хордолт	869	710	-18.3
Амиа хорлолт	401	384	-4.2
Хүчирхийлэл	149	142	-4.7
Тодорхойгүй	73	74	1.4
Хорт амьтан ургамалд өртөх	0	0	

2023 оны III улиралд гэмтэл, хордлого, гадны шалтгаант 2235 нас баралт бүртгэгдсэн ба энэ нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 8.3% буурсан үзүүлэлттэй байна. Өдөрт дунджаар 8 хүн осол гэмтлийн улмаас амь насаа алдаж байна.

Шалтгаан тус бүрээр өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад амьтай механик хүчинд өртөх 75.0%-иар амьгүй механик хүчинд өртөх 31.1%-иар, амьсгал боогдох

шалтгаант нас баралт 24.7%-иар, хордолт 18.3%-иар мөн, хүчирхийлэл, зам тээврийн осол, уналт гэх мэт осол гэмтлийн шалтгаант нас баралт буурсан байгаа бол байгалийн хүчинд өртөх 23.9%, түлэгдэлт 5.7%, тодорхойгүй шалтгаант осол 1.4% тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна.

2018-2022 он болон 2023 оны эхний 9 сарын хугацаанд 21 аймгийн хэмжээнд нийтдээ 150123 осол гэмтлийн шинэ тохиолдол бүртгэгдээд байгаа ба энэ нь улсын хэмжээний нийт тохиолдлын 16.0%-ийг /нийслэл 84.0%/ эзэлж байна. 21 аймаг дундаа бүсээр авч үзвэл төвийн бүс 40.2% /60411/ хангайн бүс 29.2% /43801/ баруун бүс 17.0% /25456/ зүүн бүс 13.6% /20455/-ийг тус тус эзэлж байна. Аймаг тус бүрээр харвал Дорноговь аймаг хамгийн их тохиолдолтой буюу аймгуудын осол гэмтлийн 11.6%-ийг /17431/ эзэлж байгаа бол хамгийн бага нь Говьсүмбэр аймаг 2.2% /3369/ байна.

Бүртгэгдсэн газар	2018	2019	2020	2021	2022	2023.09	Нийт	Эзлэх хувь
	Тохиолдлын тоо							
Баруун бүс	4286	3883	4611	3736	4824	4116	25456	17
Баян-Өлгий	737	553	792	720	776	580	4158	2.8
Говь-Алтай	1189	876	1279	1112	1001	584	6041	4.0
Завхан	1120	1049	987	768	1421	1525	6870	4.6
Увс	652	664	843	755	903	843	4660	3.1
Ховд	588	741	710	381	723	584	3727	2.5
Хангайн бүс	7052	6722	7162	6496	8634	7735	43801	29.2
Архангай	1613	1383	1904	1872	2535	2602	11909	7.9
Баянхонгор	1026	1065	1281	1235	1184	961	6752	4.5
Булган	562	642	650	433	842	694	3823	2.5
Орхон	1060	968	857	872	895	621	5273	3.5
Өвөрхангай	1289	1041	1054	970	1352	1607	7313	4.9
Хөвсгөл	1502	1623	1416	1114	1826	1250	8731	5.8
Зүүн бүс	3691	2982	3382	3469	3492	3439	20455	13.6
Сүхбаатар	871	571	682	577	793	995	4489	3.0
Хэнтий	1513	1411	1449	1709	1439	1452	8973	6.0
Дорнод	1307	1000	1251	1183	1260	992	6993	4.7
Төвийн бүс	9752	11251	10160	8859	10838	9551	60411	40.2
Говьсүмбэр	808	775	520	258	560	448	3369	2.2
Дорноговь	3123	3473	2890	2233	3256	2456	17431	11.6
Төв	1028	1581	1683	1617	1941	1895	9745	6.5
Дархан-Уул	1222	1966	1587	1881	2040	1730	10426	6.9
Сэлэнгэ	1369	1166	1132	979	1225	1424	7295	4.9
Дундговь	670	932	869	604	591	689	4355	2.9
Өмнөговь	1532	1358	1479	1287	1225	909	7790	5.2
Аймгийн дүн	24781	24838	25315	22560	27788	24841	150123	16
Улаанбаатар	117884	131885	120182	119882	161128	134633	785594	84
Улсын дүн	142665	156723	145497	142442	188916	159474	935717	100

21 АЙМГИЙН ОСОЛ ГЭМТЛИЙН НАС БАРАЛТЫН МЭДЭЭЛЭЛ

/2018-2022 ОН 2023 ОНЫ ЭХНИЙ 9 САР/

Сүүлийн 5 жилийн хугацаанд болон 2023 оны эхний 9 сард 21 аймгийн хэмжээнд нийт 7089 осол гэмтлийн шалтгаант нас баралт бүртгэгдсэн ба энэ нь улсын хэмжээний нас баралтын 41.4%-ийг эзэлсэн байна. Аймгуудын нас баралтыг бүсээр харвал хангайн бүс 37.8% /2683/, төвийн бүс 31.0% /2196/ баруун бүс 18.3% /1298/, зүүн бүс 12.9% /912/ байна. Хөвсгөл аймаг нас баралтын тохиолдлын тоогоор /693/ бусад аймгуудаас хамгийн их байгаа бол Говьсүмбэр /95/ аймаг хамгийн бага байна.

Бүртгэгдсэн газар	2018	2019	2020	2021	2022	2023.09	Нийт	Эзлэх хувь
	Тохиолдлын тоо							
Баруун бүс	221	221	218	246	226	166	1298	18.3
Баян-Өлгий	51	43	46	53	43	34	270	3.8
Говь-Алтай	34	36	44	54	39	28	235	3.3
Завхан	36	45	37	34	45	29	226	3.2
Увс	54	57	41	65	61	44	322	4.5
Ховд	46	40	50	40	38	31	245	3.5
Хангайн бүс	482	476	457	456	487	325	2683	37.8
Архангай	73	90	106	95	91	81	536	7.6
Баянхонгор	63	71	53	51	66	49	353	5.0
Булган	36	36	29	41	43	40	225	3.2
Орхон	97	95	68	95	98	34	487	6.9
Өвөрхангай	89	65	51	67	64	53	389	5.5
Хөвсгөл	124	119	150	107	125	68	693	9.8
Зүүн бүс	168	135	170	150	142	147	912	12.9
Сүхбаатар	53	40	59	39	36	46	273	3.9
Хэнтий	42	45	52	59	57	60	315	4.4
Дорнод	73	50	59	52	49	41	324	4.6
Төвийн бүс	412	388	336	335	420	305	2196	31.0
Говьсүмбэр	11	8	24	19	19	14	95	1.3
Дорноговь	107	97	57	54	72	67	454	6.4
Төв	67	69	74	76	117	82	485	6.8
Дархан-Уул	76	62	49	25	43	38	293	4.1
Сэлэнгэ	61	54	56	74	80	51	376	5.3
Дундговь	40	37	39	36	36	18	206	2.9
Өмнөговь	50	61	37	51	53	35	287	4.0

Аймгийн дүн	1283	1220	1181	1187	1275	943	7089	41.4
Улаанбаатар	1637	1607	1555	1839	2078	1289	10005	58.6
Улсын дүн	2920	2827	2736	3026	3353	2232	17094	100

Зургаа. Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын үйл ажиллагаа

6.1 Жолоочийн даатгалын гэрээ, хураамжийн орлого

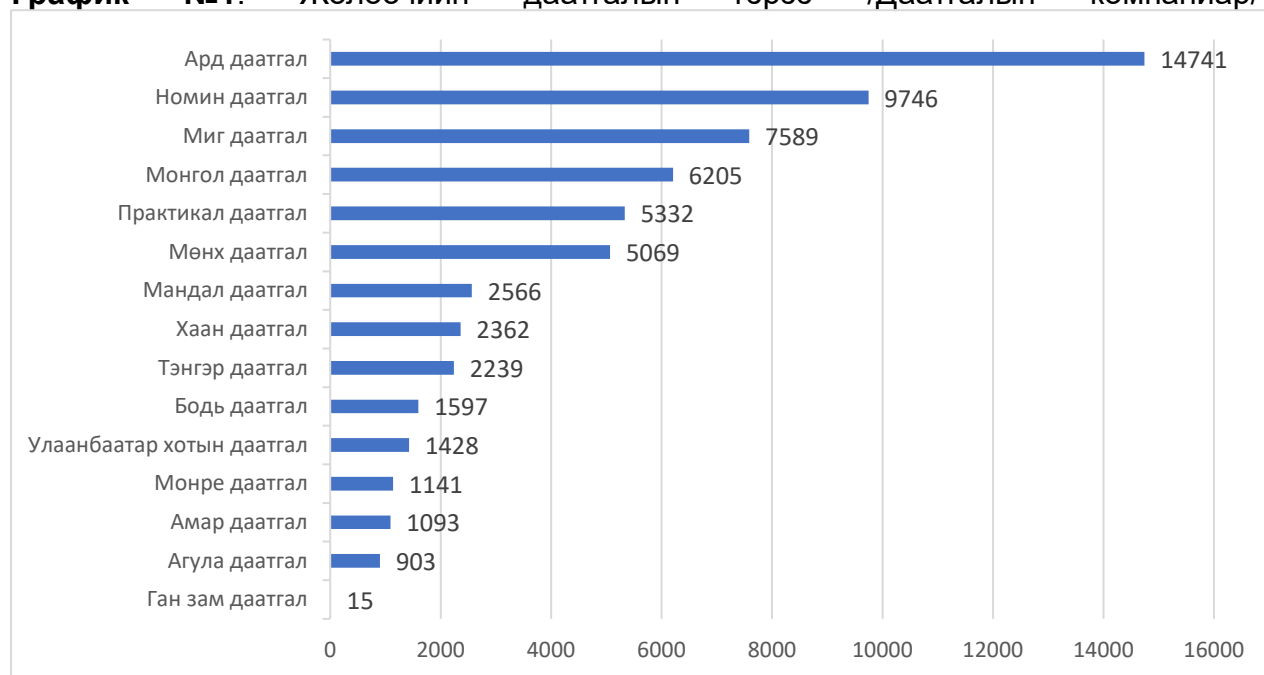
Албан журмын даатгагчдын холбооны гишүүн 15 даатгалын компаниуд 2023 оны 10-р сард **62,026** жолоочийн даатгалын гэрээ байгуулж, **3,916,695,992** төгрөгийн даатгалын хураамжийн орлого бүрдүүлсэн байна. Даатгалын гэрээний хувьд ангиллаар авч үзвэл хувь хүний **40,971**, хуулийн этгээдийн **18,924**, мэргэшсэн болон С, D ангиллын жолоочийн **1531**, дамжин өнгөрөхийн **600** гэрээ тус тус байгуулагдсан байна. Даатгалын компани тус бүрийн байгуулсан жолоочийн даатгалын гэрээний тоог доорх хүснэгт №1-ээс харна уу.

Хүснэгт №1. Жолоочийн даатгалын хүчинтэй гэрээний тоо, хураамжийн дүн өссөн дүнгээр

д/д	Нэрс	Хувь хүн		Хуулийн этгээд		Мэргэшсэн жолооч		Дамжин өнгөрөх		Нийт	
		Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн	Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн	Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн	Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн	Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн
1	Миг даатгал	5,120	225,108,513	2,327	220,018,957	140	3,515,820	2	278,388	7,589	448,921,678
2	Мөнх даатгал	3,053	135,098,728	1,409	147,875,808	43	949,740	564	76,884,968	5,069	360,809,244
3	Монгол даатгал	4,315	184,605,084	1,627	161,874,614	241	6,442,010	22	3,232,263	6,205	356,153,971
4	Практикал даатгал	3,082	127,520,055	2,155	193,619,270	93	2,092,695	2	486,222	5,332	323,718,242
5	Амар даатгал	405	17,208,693	669	89,524,466	19	455,400	0	0	1,093	107,188,559
6	Улаанбаатар хотын даатгал	1153	50,699,543	268	23,624,090	7	196350	0	0	1428	74,519,983
7	Номин даатгал	7,415	339,241,717	2,249	203,781,088	80	2,390,271	2	424710	9,746	545,837,786
8	Тэнгэр даатгал	1,240	65,321,837	950	116,934,029	48	1,293,600	1	228096	2,239	183,777,562
9	Бодь даатгал	1138	41,505,525	337	31,236,959	120	3,176,167	2	177,284	1,597	76,095,935
10	Ган зам даатгал	7	243,738	8	947,160	0	0	0	0	15	1,190,898
11	Монре даатгал	866	36,342,628	184	17,143,830	89	2,159,685	2	177284	1141	55,823,427
12	Ард даатгал	11,071	537,847,122	3,494	346,206,924	173	4,319,947	3	507,168	14,741	888,881,161
13	Мандал даатгал	406	23,744,140	1,781	216,314,062	379	9,483,787	0	0	2,566	249,541,989
14	Хаан даатгал	1,201	47,291,479	1,075	111,637,963	86	2,240,370	0	0	2,362	161,169,812
15	Агула даатгал	499	38,471,720	391	44,199,675	13	394,350	0	0	903	83,065,745
	Нийт	40,971	1,870,250,522	18,924	1,924,938,895	1531	39,110,192	600	82,396,383	62,026	3,916,695,992

График №1. Жолоочийн даатгалын гэрээ /Даатгалын компаниар/

График №2. Жолоочийн даатгалын гэрээний хураамжийн харьцаа /гэрээний ангиллаар/

2023 оны 10-р сар

Жолоочийн даатгалын гэрээг газар нутгийн байршлаар гэрээний тоо, хураамжийн хэмжээг хүснэгт №2-оос харна уу.

Хүснэгт №2. Жолоочийн даатгалын гэрээ /газар нутгийн байршлаар/

д/д	Байршил	Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн
1	Архангай	908	34,007,401
2	Баян-Өлгий	1233	40,291,227
3	Баянхонгор	949	35,187,043
4	Булган	625	22,480,855

5	Говь-Алтай	653	22,428,984
6	Говьсүмбэр	167	7,118,513
7	Дархан-Уул	1,388	64,767,653
8	Дорноговь	963	47,363,956
9	Дорнод	979	43,158,198
10	Дундговь	300	12,276,881
11	Завхан	697	23,791,061
12	Орхон	2,014	88,386,824
13	Сэлэнгэ	1,010	41,684,897
14	Сүхбаатар	471	27,648,937
15	Төв	599	25,249,512
16	Увс	700	28,824,002
17	Улаанбаатар	40,967	2,806,821,550
18	Ховд	827	42,707,415
19	Хэнтий	709	28,755,702
20	Хөвсгөл	1000	39,821,102
21	Өвөрхангай	1039	41,188,037
22	Өмнөговь	2,320	226,855,989
Нийт		60,518	3,750,815,739

/* Дамжин өнгөрөх тээврийн хэрэгслийн даатгалын гэрээний тоо хураамжийн дүн ороогүй болно./

2023 оны 10-р сард байгуулагдсан нийт гэрээний тоо, хураамжийн орлого болон цуцлалт

2023 оны 10-р сард гишүүн 15 даатгалын компаниуд нийт **63,170** даатгалын гэрээ байгуулж, **3,997,965,910** төгрөгийн хураамжийн орлого бүрдүүлж ажилласан байна. Үүнээс хувь хүний жолоочийн даатгалын **723** гэрээ, хуулийн этгээдийн **380** гэрээ, мэргэшсэн С, D ангиллын **38** гэрээ, дамжин өнгөрөх **3** даатгалын гэрээ цуцлагдсан байна. Нийт гэрээний **1,8%** буюу **1,144** гэрээ цуцлагдсан байна. Цуцлагдсан гэрээний нийт үнийн дүн **81,269,918** төгрөг байна.

Хүснэгт №3. Нийт гэрээний тоо, хураамжийн орлого

№	Нэрс	Хувь хүн		Хуулийн этгээд		Мэргэшсэн жолооч		/Дамжин өнгөрөх/		Нийт	
		Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн	Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн	Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн	Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн	Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн
1	Миг даатгал	5,230	231,120,897	2,380	225,239,362	141	3,538,920	3	458964	7,754	460,358,143
2	Мөнх даатгал	3,094	137,128,266	1,419	149,079,423	43	949,740	564	76,884,968	5,120	364,042,397
3	Монгол даатгал	4,397	188,123,297	1,768	182,990,999	244	6,547,610	24	3,590,856	6,433	381,252,762
4	Практикал даатгал	3,095	128,296,799	2,171	195,760,820	124	2,841,795	2	486,222	5,392	327,385,636
5	Амар даатгал	413	17,708,115	687	90,767,546	19	455,400	0	0	1,119	108,931,061
6	Улаанбаатар хотын даатгал	1168	51,459,968	270	23,772,590	7	196350	0	0	1445	75,428,908
7	Номин даатгал	7,578	347,125,689	2,279	206,514,793	80	2,390,271	2	424710	9,939	556,455,463
8	Тэнгэр даатгал	1,248	65,736,758	952	117,098,819	48	1,293,600	1	228096	2,249	184,357,273

9	Бодь даатгал	1158	42,347,401	343	31,578,509	120	3,176,167	2	177,284	1,623	77,279,361
10	Ган зам даатгал	7	243,738	8	947,160	0	0	0	0	15	1,190,898
11	Монре даатгал	890	37,231,414	186	17,262,630	90	2,191,035	2	177284	1,168	56,862,363
12	Ард даатгал	11,244	546,639,980	3,533	350,067,060	173	4,319,947	3	507,168	14,953	901,534,155
13	Мандал даатгал	415	24,301,972	1,794	217,594,447	379	9,483,787	0	0	2,588	251,380,206
14	Хаан даатгал	1,232	48,393,652	1,102	114,139,828	88	2,288,385	0	0	2,422	164,821,865
15	Агула даатгал	525	40,399,844	412	45,891,225	13	394,350	0	0	950	86,685,419
	Нийт	41,694	1,906,257,790	19,304	1,968,705,211	1569	40,067,357	603	82,935,552	63,170	3,997,965,910

/Хүснэгт №1-ийн гэрээний тоо, хураамжийн орлогоос цуцлагдсан гэрээний тоо дүн ороогүй учир зөрүүтэй болно./

6.2 Жолоочийн даатгалын нөхөн төлбөр

Албан журмын даатгагчдын холбооны гишүүн 10 даатгалын компани болон Холбооны даатгалын сангаас 2023 оны 10-р сард нийт **826** даатгалын тохиолдолд **833,082,715** төгрөгийн нөхөн төлбөрийг олгосон байна.

Хохирлыг эрсдлийн ангилал тус бүрийн хувьд авч үзвэл тээврийн хэрэгсэлд хохирол учруулсан **814** даатгалын тохиолдолд **816 сая** төгрөгийн нөхөн төлбөр, бусад хөрөнгөд хохирол учруулсан **10** даатгалын тохиолдолд **12,5 сая** төгрөгийн нөхөн төлбөр, эрүүл мэндэд хохирол учруулсан **2** даатгалын тохиолдолд **4,7 сая** төгрөгийн нөхөн төлбөр тус тус олгосон байна.

Даатгалын компани тус бүрийн хохирогчид олгосон нөхөн төлбөрийн тоо, нөхөн төлбөрийн хэмжээг хүснэгт №4-өөс харна уу.

Хүснэгт №4. Нөхөн төлбөр /даатгалын компани тус бүрээр/

д/д	Нэрс	Тээврийн хэрэгсэл		Бусад хөрөнгө		Амь нас		Эрүүл мэнд		Нийт	
		Т/тоо	Нөхөн төлбөрийн дүн	Т/тоо	Нөхөн төлбөрийн дүн	Т/тоо	Нөхөн төлбөрийн дүн	Т/тоо	Нөхөн төлбөрийн дүн	Т/тоо	Нөхөн төлбөрийн дүн
1	Миг даатгал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
2	Мөнх даатгал	66	67,869,606	1	1,232,421	0	0	0	0	67	69,102,027
3	Монгол даатгал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4	Практикал даатгал	279	287,737,513	5	6,945,600	0	0	2	4,744,205	286	299,427,318
5	Амар даатгал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	Улаанбаатар хотын даатгал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	Номин даатгал	277	261,764,870	0	0	0	0	0	0	277	261,764,870
8	Тэнгэр даатгал	70	82,498,458	3	3,630,721	0	0	0	0	73	86,129,179
9	Бодь даатгал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	Ган зам даатгал	2	8,646,000	0	0	0	0	0	0	2	8,646,000
11	Монре даатгал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
12	Ард даатгал	39	37,259,533	0	0	0	0	0	0	39	37,259,533
13	Мандал даатгал	74	48,968,888	1	700,000	0	0	0	0	75	49,668,888
14	Хаан даатгал	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

15	Агула даатгал	2	2,100,000	0	0	0	0	0	2	2,100,000	
16	АЖДХ	5	18,984,900	0	0	0	0	0	5	18,984,900	
Нийт		814	815,829,768	10	12,508,742	0	0	2	4,744,205	826	833,082,715

Хүснэгт №5. Нөхөн төлбөрийн тоо, нөхөн төлбөрийн хэмжээ /төгрөг/

№	Хэмжээний интервал	Даатгалын тохиолдлын тоо	Нөхөн төлбөрийн нийт дүн
1	200,000 хүртэл	56	9,007,127
2	200,000-с 500,000	305	99,907,256
3	500,000-с 800,000	163	102,542,938
4	800,000-с 1,000,000	66	58,166,217
5	1,000,000-с 1,499,999	87	105,171,776
6	1,500,000-с 1,999,999	47	82,443,143
7	2,000,000-с 2,999,999	38	93,815,065
8	3,000,000-с 3,999,999	26	90,921,869
9	4,000,000-с 4,999,999	13	56,807,400
10	5,000,000-с 7,999,999	24	125,859,924
11	8,000,000-с 9,999,999	1	8,440,000
12	10,000,000-с	0	0
Нийт		826	833,082,715

6.3 Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалд хамрагдалт

Хүснэгт №6. Жолоочийн даатгалд хамрагдалт

д/д	Үзүүлэлт	2023.10.01-2023.10.31
1	Даатгалын гэрээний тоо	62,026
2	Даатгалын хураамж /төг/	3,916,695,992
3	Нөхөн төлбөр авсан тоо	826
4	Олгосон нөхөн төлбөр /төг/	833,082,715
5	Дундаж хураамжийн дүн/төг/	63,146
6	Дундаж нөхөн төлбөрийн дүн /төг/	1,008,575

6.4 Даатгалын зуучлагч компани

Жолоочийн хариуцлагын албан журмын даатгалын зуучлагчийн үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөл авсан компаниас 2023 оны 10-р сард зуучлагч 29 компани **24,732** даатгалын гэрээ байгуулж, **1,46 тэрбум** төгрөгийн даатгалын хураамжийн орлого бүрдүүлсэн байна. 2023 оны 10-р сард нийт гэрээний тоонд эзлэх хувь **39,9%**, нийт хураамжийн дүнд эзлэх хувь **37,3%** байна.

Хүснэгт №7. Жолоочийн даатгалын гэрээ /Зууч компаниар/

№	Даатгалын зууч компани	Даатгалын гэрээ	
		Гэрээний тоо	Хураамжийн дүн
1	Профешнл иншурэнс партнер	1,013	60,267,476
2	Сүрэг хараацай	3,062	185,339,582
3	Смарт брокерс	1249	71,123,198
4	ХААН Банк	51	1,762,858
5	Лоялти Солюшн	465	24,949,958
6	Эрсдэлийн шийдэл	2106	129,902,666
7	Ачит-Ундарга	129	6,870,446
8	Төрийн банк	883	32,654,171
9	Дархан шаркс ХХК	1733	114,351,970
10	Монгол бичээч	125	9,339,765
11	Дэвжих дэлгэрэх	207	13,351,661
12	ХАС банк	17	873,169
13	МАСТЕР ШИЙДЭЛ	135	6,644,583
14	ХХБ	115	7,068,423
15	LBVbrokerage ХХК	10	617,508
16	Си Эн Эн Икс	2227	126,252,970
17	Цагаан гэрэлт	475	27,445,173
18	Тод Капитал	1177	63,830,173
19	Нэйшнл Эженси	710	85,146,705
20	МІВ	45	3,494,925
21	Эм Жи Ай Би ХХК	722	43,606,596
22	Амарди дижитал ХХК	882	55,781,733
23	Дэвжих зууч ХХК	1658	97,763,505
24	Ваясьню Солюшин ХХК	5	322,656
25	Асимон	2,448	112,623,868
26	Цахим капитал ХХК	1,496	83,517,484
27	ТЭЭВЭР ХӨГЖЛИЙН БАНК	5	274,635
28	НЭЙШНЛ ИНШУРАНС БРОКЕРЭЙЖ СЕРВИСЕС	5	320,562
29	Онч цэгц ХХК	1,577	93,830,306
Нийт дүн		24,732	1,459,328,725

ЖОЛООЧИЙН ДААТГАЛД ХАМРАГДСАН ТЭЭВРИЙН ХЭРЭГСЛИЙН СУДАЛГАА

2023 оны 10-р сард “В” ангиллын тээврийн хэрэгслийн гэрээ хамгийн их буюу **52,298** байгуулагдаж, **3,87 тэрбум** төгрөгийн хураамжийн орлого бүрдүүлсэн байна.

Хүснэгт №8. Тээврийн хэрэгслийн ангиллаар

№	Зүйл /Ангилал/	Даатгалын гэрээний тоо	Даатгалын хураамжийн дүн
1	А	234	5,386,858
2	В	52,298	2,864,274,352
3	С	6,553	896,156,408
4	Д	730	89,368,577
5	М	677	22,148,525
6	Бусад	2	213,460
	Нийт	60,494	3,877,548,180

/* Мэргэшсэн жолоочийн даатгалын гэрээний тоо, хураамжийн дүн ороогүй болно./

Долоо. Татварын байгууллагын мэдээлэл

Татварын ерөнхий газраас ЗХАБҮЗ-д авто тээврийн хэрэгслийн бүртгэл болон төлөлтийн мэдээлэл / 2023 /

Татварын ерөнхий газраас ЗХАБҮЗ-д авто тээврийн хэрэгслийн бүртгэл болон төлөлтийн мэдээлэл / 9 сарын 20 - 10 сарын 20 хүртэл /

Аймаг нэр	Татвар Төлөг- чийн Тоо	Тээврийн хэрэгс- лийн тоо	АТБӨЯХАТ ногдол	АТБӨЯХАТ төлөлт	АБТ ногдол	АБТ төлөлт	АЗАТ ногдол	АЗАТ төлөлт
Архангай	77	77	1221198	626846	285000	70800	256979	246979
Багануур	30	35	524023	262223	90400	40600	251332	122065
Багахангай	3	3	27594	16457	3900	2100	23271	7336
Баянгол	725	1344	23844366.3	7231874.9	3388900	933400	23200903	4860755
Баянзүрх	952	1420	21552482.7	7516272.7	3781550	1170950	14054813	4507792.6
Баян-Өлгий	62	66	1222138	1018519	153715	90315	196731	196731
Баянхонгор	65	70	994211.04	575590.04	171150	58550	223532	208532
Булган	59	59	810548.96	458317.96	194800	50500	100000	100000
Говь-Алтай	55	56	782377	545734	172600	46500	185550	180000
Говьсүмбэр	23	23	277835	53471	108900	16100	8242	8242
Дархан-Уул	96	115	1872815.5	1044832.5	347600	162300	327463	297792
Дорноговь	89	95	2717246	2125094	274500	82000	243304	243304
Дорнод	69	79	1662832.9	1327596.9	232100	110800	511022	511022
Дундговь	47	48	730728.2	279057.2	173400	31700	92000	92000
Завхан	40	40	604413	391199	98000	19500	165000	165000
Налайх	53	55	895500	165225	158700	20100	477113	78493
Орхон	152	194	3211008.4	1844897.4	610099	233099	440522	440522
Өвөрхангай	100	116	2479049.5	1354691.5	280600	120000	768170	597920
Өмнөговь	108	177	8917777.21	5424938.8	512426	247426	499189.64	341189.6
Сонгино- хайрхан	568	793	13190373.8	5978805.9	2038683.3	764883.33	6175368.14	2483875.6
Сүхбаатар Сүхбаатар дүүрэг	49	58	1189093.5	532150.5	249000	49400	189171	171171
Сэлэнгэ	815	1359	29404892.7	7252803.41	3843094.3	967394.35	26261573.65	4549264.6
Төв	71	77	965843	510254	301900	83000	193633	193633
Төв	68	68	852565.34	383659.34	350400	52500	156221	126188
Увс	54	57	1036530	580569	227700	72200	174396	174396
Хан-Уул	720	1225	36070048.5	14872486.2	3682300	1397700	21718228	5979278
Ховд	92	101	1571926.66	711013	409500	143000	304364	159614
Хөвсгөл	71	78	1271042.5	537793.5	362000	62300	241292	241292

Хэнтий	66	67	995175	341038	343900	51500	138683	118683
Чингэлтэй	359	750	20771781.4	9882669.4	2153715	660515	10799349.66	3772633.6
Нийт дүн	5738	8705	181667417.6	73846080.6	25000532.6	7811132.68	108377416.1	31175704.2

Найм. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын Үндэсний зөвлөлийн үйл ажиллагаа

Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын Үндэсний зөвлөлийн Хэнтий, Дорнод, Сүхбаатар аймагт ажилласан тухай

Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль, дүрэм журмын хэрэгжилтийг аймаг орон нутагт үзэж танилцах, холбогдох байгууллагуудтай хамтран ажиллах, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх, Өндөрхаан-Норовлин чиглэлийн 130 км хатуу хучилттай авто замын төслийн хэрэгжилт, хөдөлгөөний зохицуулалт, нөхцөл байдалтай газар дээр нь танилцах, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах чиглэлээр авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээний хэмжээний санал зөвлөмж боловсруулах зорилгоор Зам, тээврийн хөгжлийн яамны Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын Үндэсний зөвлөлийн Ажлын албаны дарга Ё.Жаргалсайхан, мэргэжилтэн Б.Батхорол, Тээврийн цагдаагийн албаны Замын цагдаагийн газрын Орон нутаг, замын хяналтын хэлтсийн дарга, цагдаагийн дэд хурандаа Б.Бүрэнтөгс нарын бүрэлдэхүүнтэй ажлын хэсэг 2023.10.16-20-нд Хэнтий, Дорнод, Сүхбаатар аймгуудад ажиллаж, дараах ажлыг хийж гүйцэтгэсэн. Үүнд:

1. Улсын төсвийн хөрөнгө оруулалтаар Хэнтий аймагт хэрэгжиж Өндөрхаан-Норовлин чиглэлийн 130 км хатуу хучилттай авто замын төслийн авто зам, замын байгууламжийн барилгын ажлуудтай танилцаж, Батноров сумын төвөөр дайран өнгөрөх хэсгийн уулзвар, гарц, авто зогсоолыг шинээр төлөвлөх, тэмдэг тэмдэглэгээ байрлуулах талаар мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч, хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангуулан ажиллахад дэмжлэг үзүүлэв. Уг ажлын хүрээнд Хэнтий аймгийн Батноров сумын ИТХ-ын дарга О.Аюуш, Засаг даргын орлогч Б.Ган-Эрдэнэ, Тамгын газрын дарга А.Борчулуун, Санхүүгийн албаны дарга Л.Авирмэд, Сургуулийн захирал Г.Цэцэгсүрэн, Соёлын төвийн эрхлэгч П.Саранзаяа болон төслийн гүйцэтгэгч Наранбулагхан ХХК-ийн ерөнхий инженер Пүрэвжаргал, замын инженер Б.Баяр-Эрдэнэ, Хэнтий аймгийн Замын цагдаагийн тасгийн дарга, цагдаагийн хошууч Г.Баяржаргал нартай уулзаж, сумын төвийн дундуур шинээр баригдсан улсын чанартай автозамаар тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн эрчимжиж байгаатай холбогдон үүсч байгаа эрсдэл, асуудлууд, түүнийг шийдвэрлэх арга зам, саналуудыг хэлэлцэж, шийдэлд хүрч, талуудын оролцож шийдвэрлэсэн хурлын тэмдэглэл гаргасан. Үүнд:

- Сумын сургууль болон суурьшлын 70% нь автозамын урд талд байдаг, хойд талаас хүүхдийн автозам хөндлөн гарах хөдөлгөөн нилээд байгаа тул явган хүний гарцыг уулзвараас зайтай гаргах, үүнтэй холбоотойгоор замын дагуу мод тарьсан хашаан дундуур явган хүний гарц гаргах, хурд сааруулагчийг стандартын дагуу хийх, байршлыг оновчтой тогтоох саналыг сумынхан болон төслийн гүйцэтгэгчид зөвлөмж болгосон.

- Сумынхны хүсэлтийн дагуу 3 байршилд уулзвар болон явган гарцыг нэмэлтээр хийхээр болсон.
- Сумын төвийг дайрч өнгөрч буй автозамын гэрэлтүүлэг, үер уснаас хамгаалах арга хэмжээг сумын хөгжлийн төлөвлөлтийн хүрээнд шийдвэрлэхээр болсон.
- Шинээр баригдаж буй автозамаар Батноров, Норовлин, Дорнодын Баян-Уул сумаас Бор-Өндөр чиглэлд жонш зэрэг уул уурхайн бүтээгдэхүүнийг 70-100 тн-оор даац хэтрүүлэн тээвэрлэж, автозамыг эвдэж гэмтээх нөхцөл бүрдэж байгаа тул тээвэрлэлт гүйцэтгэж буй хүнд даацын автомашины судалгааг гаргах, нийтийн зориулалттай автозамаар тээвэрлэлт гүйцэтгэх стандартын шаардлагыг мөрдүүлэх, үнэхээр зайлшгүй даац хэтрүүлж тээвэрлэлт хийх шаардлагатай бол зориулалтын хүнд даацын автозам барих шаардлагуудыг уурхайнуудад хүргүүлэх зөвлөмжийг өгсөн.

Мөн ажлын хэсгийнхэн Батноров-Норовлин-Баян-Уул чиглэлийн автозам барих төслийн гүйцэтгэгч нартай уулзаж, төслийн ажлын явцтай танилцсан.

2. Ажлын хэсэг Дорнод аймгийн Засаг дарга М.Бадамсүрэн, ИТХ-ын ГХУССЗ-ийн нарийн бичгийн дарга Ц.Одчулуун, ЗДТГ-ын Хууль, эрх зүйн хэлтсийн дарга Ц.Баяржаргал, Хөгжлийн бодлогын хэлтсийн дарга М.Нямсүрэн, Хөрөнгө оруулалтын хэлтсийн автозамын хяналтын улсын байцаагч М.Ганбат, автотээврийн хяналтын улсын байцаагч Г.Эрдэнэбаатар, зөвлөх инженер Сүхбаатар, Замын цагдаагийн тасгийн дарга, цагдаагийн дэд хурандаа Х.Батсайхан, Дорнод Авто зам ХК-ийн гүйцэтгэх захирал Э.Түвшин, Чойбалсан хөгжил ОНӨААТҮГ-ын дарга З.Гэрэлт-Од, Автотээврийн төвийн автотээврийн хяналтын улсын байцаагч Э.Батхүү нартай уулзаж, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйл дэх аймгийн ИТХ, Засаг даргын бүрэн эрх, үүрэгт хамаарах 16 заалт бүрийн хэрэгжилтийн талаар газар дээр нь үзэж танилцсан нөхцөл байдлын дагуу дэлгэрэнгүй ярьж, аймгийн удирдлагаас зарим ажлуудыг газар дээр нь шийдвэрлэсэн бөгөөд мөн ажлын хэсгээс тодорхой зөвлөмж чиглэлийг өгсөн. Үүнд:

- Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 9.1.2-т заасан олон нийтийн цагдаа ажиллуулах талаар замын цагдааг хэв журмын цагдаагаас тусад нь ЗЦТ-ийн мэдэлд шийдэх, цалин 450,0 мянган төгрөг байгааг 1,0 сая төгрөг болгох, гүйцэтгэх ажил үүрэг, хариуцлагыг тодорхой болгох;
- Замын цагдаагийн 17 албан хаагчдын бэлэн бус торгуулийн төлбөрийн төхөөрөмжийн ажиллагааг хангах;
- Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээний санхүүжилт 10,0 сая төгрөг байгааг тодорхой төсөл арга хэмжээнд чиглүүлж дорвитой нэмэгдүүлэх;
- Хуулийн 9.2.2-т тусгагдсан зам тээврийн осол, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх дунд болон богино хугацааны төлөвлөгөөг шинэчлэн боловсруулж хэрэгжүүлэх
- Чойбалсан хот доторх нийтийн тээврийн үйлчилгээний 7 чиглэл /зөвхөн ахмад настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үнэ төлбөргүй үйлчилдэг/-ийн зогсоолын тохижилт, тэмдэг, тэмдэглэлийг сайжруулах, шаардлага хангахгүй болж зогссон бага оворын 2 автобусны оронд шаардлага хангах тээврийн хэрэгслийг сонгож тээврийн үйлчилгээг тасалдуулахгүй явуулах;

- Таксийн үйлчилгээг цэгцэлж, тээврийн хэрэгслийг бүртгэлжүүлж, стандартын шаардлага хангуулах, тусгай зөвшөөрөлтэй болгох бэлтгэлийг хангах
- Автозамын цэвэрлэгээг сайжруулах;
- Чойбалсан хотын автозамын засвар арчлалтын ажлыг хариуцах мэргэжлийн байгууллагагүй тул засвар арчлалтын ажлын хэрэгцээ шаардлалыг тодорхойлж хөрөнгийг дараа жилийн төсөвт суулган, гүйцэтгэгчийг шалгаруулах гэсээр байтал замын эвдрэл гэмтэл нь улам нэмэгдэж, төсөв нь хүрэхээргүй болдог тул автозамын эвдрэл гэмтлийг тухай бүр засч сэргээж ашиглалтын байнгын бэлэн байдлыг хангах мэргэжлийн байгууллагатай болох;
- Автозамын уулзварын гэрлэн дохио, гудамжны гэрэлтүүлэгийг бүрэн ажиллагаанд оруулах, гэрэлтүүлэг шөнийн 1:00 цаг хүртэл ажиллаад унтардагийг уртасгах;
- Чойбалсан хотын автозамын хурд сааруулагчуудыг 2024 онд бүрэн шинэчлэх;
- Автозамын тэмдэг, тэмдэглэлийг стандарт, дүрэмд бүрэн нийцүүлэх арга хэмжээг мэргэжлийн байгууллага, хүмүүсийн оролцоотой шийдвэрлэх;
- Шинээр худалдан авсан явуулын пүүг автозамын засвар арчлалт хариуцсан байгууллагад хариуцуулан, замын цагдаа, автотээврийн хяналтын улсын байцаагч нар хамтран даац хэтрүүлэх зөрчлийг илрүүлэх, таслан зогсоход чиглүүлж ажиллуулах;
- Улсын чанартай автозам дээр хурд хэтрүүлэх зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор дундаж хурдны камер 2-ыг худалдаж авах асуудлыг шийдвэрлэх;
- Чойбалсан хотод Улсын төсвийн 5,5 тэрбум төгрөгийн хөрөнгөөр шинээр барьсан автозамыг хүлээж авахгүй байсаар засвар арчлалт хариуцах эзэнгүй болж, эвдрэлд орох болсон тул шийдэл гаргаж хариуцах эзэнтэй болгох асуудлыг ЗТХЯ-нд тавих;
- Хүнд даацын автомашины нэгдсэн зогсоолыг хотын баруун /танктай хөшөөний орчимд/, зүүн талд байгуулж, түгээлтийг хот руу жижиг, дунд даацын автомашинаар гүйцэтгэх, нэгдсэн терминал, логистикийн төв байгуулахаар төлөвлөлтийг хийхээр болсон.

3. Сүхбаатар аймагт Засаг дарга М.Идэрбат, ЗДТГ-ын Хуулийн хэлтсийн автозамын хяналтын улсын байцаагч Б.Баатарцогт, Цагдаагийн газрын дарга, цагдаагийн хурандаа Б.Баатаржав, Замын цагдаагийн тасгийн ахлах зохицуулагч, цагдаагийн ахлах дэслэгч Д.Батчулуун, Автотээврийн төвийн захирал Э.Ниндэв, автотээврийн хяналтын улсын байцаагч Ө.Төгсжаргал, Талын зам АЗЗА-гийн гүйцэтгэх захирал Б.Түвшинмөнх, Баруун-Урт сумын ЗДТГ-ын мэргэжилтэн О.Энхбаатар нартай уулзав. Баруун-Урт хотын автозамын сүлжээг өртгөтгөх ажлыг сүүлийн жилүүдэд эрчимтэй хийж, 5 тойрог 60 гаруй км автозамтай болж, хотын гаднах хүрээг туузан хашлага бүхий тойрог замтай болгосон байна. Ажлын хэсэг тус хотын замын хөдөлгөөний зохион байгуулалт, гэрэлтүүлэг, гэрлэн дохио, камержуулалт, засвар арчлалт, нийтийн тээврийн үйлчилгээний байдалтай танилцаад, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн хэрэгжилтийн хүрээнд хийж болох ажлын талаар санал зөвлөмжийг өгсөн. Үүнд:

- Хуулийн 9.2.2, 9.4.1-д тусгагдсан зам тээврийн осол, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх дунд болон богино хугацааны төлөвлөгөө, хөтөлбөрийг боловсруулж батлуулан хэрэгжүүлэх;
- олон нийтийн цагдааг сонгож ажиллуулах, цалинг 1,0 сая төгрөгөөс багагүй байхаар хөрөнгийг шийдэх, гүйцэтгэх ажил үүрэг, хариуцлагыг тодорхой болгох,
- Баруун-Урт хотын автозам, уулзваруудын камерууд, удирдлагын төв, серверийг сүүлийн үеийн техникээр шинэчлэх ажлыг зохион байгуулах, хотоос гарах 7 гарцыг өндөр хүчин чадлын камераар тоноглож хяналтыг сайжруулах;
- Баруун-Урт хот дотор нийтийн тээвэр, таксийн үйлчилгээг өргөжүүлж зохион байгуулах боломжийг судалж хэрэгжүүлэх;
- Автозамын цэвэрлэгээг сайжруулах;
- Баруун-Урт хотын автозамын засвар арчлалтын ажлыг хариуцах мэргэжлийн байгууллагатай болох боломжийг судлах, ЗТХЯ-наас нэгдсэн шийдэл, чиглэл гаргуулах;
- Автозамын уулзварын гэрлэн дохио, гудамжны гэрэлтүүлэгийг бүрэн ажиллагаанд оруулах, гэрэлтүүлэг шөнийн 1:00 цаг хүртэл ажиллаад унтардагийг уртасгах,
- Автозамын тэмдэг, тэмдэглэлийг стандарт, дүрэмд бүрэн нийцүүлэх арга хэмжээг мэргэжлийн байгууллага, хүмүүсийн оролцоотой шийдвэрлэх;
- Явуулын пүүг шинээр худалдан авах хөрөнгийг шийдвэрлэх, автозамын засвар арчлалт хариуцсан байгууллагад хариуцуулан, замын цагдаа, автотээврийн хяналтын улсын байцаагч нар хамтран даац хэтрүүлэх зөрчлийг илрүүлэх, таслан зогсооход чиглүүлж ажиллуулах;
- Улсын чанартай автозам дээр хурд хэтрүүлэх зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор дундаж хурдны камер 2-ыг худалдаж авах асуудлыг шийдвэрлэх.

4. Хэнтий аймгийн Засаг дарга Ц.Чогсомжав, Замын цагдаагийн тасгийн дарга, цагдаагийн хошууч Д.Баяржаргал, Автотээврийн төвийн захирал Ц.Бат-Эрдэнэ, Харгуй ТӨҮГ-ын ерөнхий инженер Г.Төмөрбаатар, Өндөрхаан хотын Хот тохижилтын газрын дарга Б.Дархантөр, Хэрлэн сумын Засаг даргын орлогч Д.Бат-Эрдэнэ, ЗТХТ-ийн ТАЦ-ийн ахлах Э.Амарсайхан нартай уулзаж, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн хэрэгжилтийн талаар холбогдох мэдээллийг авч, Өндөрхаан хотын болон улсын чанартай автозамын нөхцөл байдал, замын хөдөлгөөний зохион байгуулалт, хөдөлгөөний аюулгүй байдал хангагдаж байгаа байдалтай газар дээр нь үзэж танилцав. Мөн бусад аймгуудад Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийг хэрэгжүүлэх талаар хийгдэж буй ололттой ажлууд болон Өндөрхаан-Батноров-Норовлин чиглэлийн шинээр баригдаж буй автозамын төслийн замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын шаардлагын талаарх мэдээлэл өгч, зарим асуудлаар санал зөвлөмж өгсөн. Үүнд:

- 3-5 хүртэл олон нийтийн цагдааг томилж ажиллуулах, цалинг 1,0 сая төгрөгөөс бууруулахгүйгээр шийдэх, гүйцэтгэх ажил үүрэг, хариуцлагыг тодорхой болгох;
- Замын цагдаагийн 19 албан хаагчдын бэлэн бус торгуулийн төлбөрийн төхөөрөмжийг шинэчлэх;

- Зам тээврийн осол, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх дунд болон богино хугацааны төлөвлөгөө, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах
- Өндөрхаан хотын нийтийн тээврийн үйлчилгээний 5 чиглэл /хүүхэд 200 төгрөг, том хүн 500 төгрөгөөр үйлчлүүлдэг/-ийн зогсоолын тохижилт, тэмдэг, тэмдэглэлийг сайжруулах
- Таксийн үйлчилгээг цэгцэлж, тээврийн хэрэгслийг бүртгэлжүүлж, стандартын шаардлага хангуулах, тусгай зөвшөөрөлтэй болгох бэлтгэлийг хангах;
- Өндөрхаан хотын автозамын засвар арчлалтын ажлыг хариуцах мэргэжлийн байгууллагатай болгох боломжийг судалж, санал боловсруулах;
- Автозамын уулзварын гэрлэн дохио /9-өөс 3 нь ажиллахгүй байгаа/, гудамжны гэрэлтүүлэг /3500 ш байгаа/-ийг бүрэн ажиллагаанд оруулах;
- Автозамын тэмдэг, тэмдэглэлийг стандарт, дүрэмд бүрэн нийцүүлэх, аудит үнэлгээ хийх арга хэмжээг мэргэжлийн байгууллага, хүмүүсийн оролцоотой хийх;
- Шинээр явуулын пүү худалдан авах, замын цагдаа, автотээврийн, автозамын засвар арчлалт хариуцсан байгууллагууд хамтран даац хэтрүүлэх зөрчлийг илрүүлэх, таслан зогсооход хамтарч ажиллах, ялангуяа Норовлин, Батноров чиглэлээс ирж буй хүнд даацын тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнд тавих хяналтыг Бэрх тосгон, Хэрлэнгийн гүүр дээр зохион байгуулах;
- Улсын чанартай автозам дээр хурд хэтрүүлэх зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх зорилгоор дундаж хурдны камер 2-ыг худалдаж авах асуудлыг шийдвэрлэх, Дорнод, Сүхбаатар аймаг болон Багануурын хяналтын камеруудтай цогцоор нь хяналт тавих механизмыг бүрдүүлэх;
- Батноров, Норовлин, Дорнодын Баян-Уул сумаас Бор-Өндөр чиглэлд жонш тээвэрлэж буй уурхайнуудад нийтийн зориулалттай автозамаар тээвэрлэлт гүйцэтгэх стандартын шаардлагыг мөрдөх, зайлшгүй даац хэтрүүлж тээвэрлэлт хийх шаардлагатай бол зориулалтын хүнд даацын автозам барих шаардлагуудыг хүргүүлэх, хэрэгжилтэд хяналт тавих.

Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын хууль, дүрэм журмын хэрэгжилтийг Хэнтий, Дорнод, Сүхбаатар аймгуудад үзэж танилцах, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө дэмжлэг үзүүлэх чиг үүрэг бүхий ажлын хэсэг томилолтын ажлын дагуу дараах **санал, дүгнэлт**-ийг танилцуулсан.

1. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 7 дугаар зүйлд замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах үйл ажиллагааг улсын хэмжээнд нэгтгэн зохион байгуулах үүргийг Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын үндэсний зөвлөлд хариуцуулсан боловч 9 дүгээр зүйлд заасан аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурлын 2 эрх /9.1/, 4 үүрэг /9.2/, Засаг даргын 3 эрх /9.3/, 7 үүрэг /9.4/, нийт 16 эрх, үүргийн хэрэгжилтийг зохион байгуулах аймаг дах нэгжийн талаар тодорхой зохицуулалт байхгүй байна. Зарим аймгууд Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг зохицуулах салбар зөвлөлийн дор Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах салбар зөвлөлийг байгуулсан байх боловч удирдлага, бүрэлдэхүүн харилцан адилгүй, Зам тээврийн осол, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх дунд болон богино хугацааны төлөвлөгөө, хөтөлбөргүй, эсхүл Гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлын төлөвлөгөөнд хавсаргаж оруулсан, замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах арга хэмжээний санхүүжилт хангалтгүй зэрэг нийтлэг нөхцөл байдал тохиолдож байна. Иймд Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын үндэсний зөвлөлөөс

аймгуудад салбар зөвлөл байгуулах, удирдлага, бүрэлдэхүүн, ажиллах журмын жишиг загварыг боловсруулж хүргүүлэх шаардлагатай байна;

2. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 9.1.2-т заасан олон нийтийн цагдаа нь орон нутагт замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын хангах хяналт тавихад чухал үүрэгтэй боловч цалин бага тул ажиллах хүн олдохгүй байх, төсөв хөрөнгө хангалтгүй зэрэг хүндрэл байгаа тул олон нийтийн цагдаагийн цалинг 1,0 сая төгрөгөөс багагүй байхаар тооцож, аймгийн болон гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлын төлөвлөгөө, төсөвт тусган шийдвэрлэх, гүйцэтгэх ажил үүрэг, хариуцлагыг тодорхой болгох;

3. Хуулийн 9.2.1-д заасны дагуу замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангахад чиглэсэн шаардлагатай арга хэмжээг орон нутгийн төсвөөс хүрэлцээтэй хамжээгээр санхүүжүүлэх;

4. Хот суурин газрын автозамын тэмдэг, тэмдэглэл, уулзварын гэрлэн дохио, гудамжны гэрэлтүүлэг стандарт, дүрэмд нийцэж буй эсэх, ажиллагааны бүрэн байдалд аудит үнэлгээ хийх ажлын хэсгийг холбогдох мэргэжлийн байгууллага, хүмүүсийн оролцоотой байгуулж ажиллуулах, гаргасан дүгнэлт, санал зөвлөмжийн дагуу замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангахад чиглэсэн шаардлагатай арга хэмжээг авах;

5. Хотын дотор нийтийн тээвэр, таксийн үйлчилгээг цэгцэлж, өргөжүүлж зохион байгуулах, таксийн тээврийн хэрэгслийг бүртгэлжүүлж, стандартын шаардлага хангуулах, тусгай зөвшөөрөлтэй болгох бэлтгэлийг хангах;

6. Хот суурин газрын автозамын засвар арчлалтын ажлыг хариуцах мэргэжлийн байгууллагагүй байгаа, гол төлөв засвар арчлалтын ажлын хэрэгцээ шаардлалыг тодорхойлж хөрөнгийг дараа жилийн төсөвт суулган, гүйцэтгэгчийг шалгаруулах ажиллагааны явцад замын эвдрэл гэмтэл нь улам нэмэгдэж, төсөв нь хүрэхээргүй болдог, иймд автозамын эвдрэл гэмтлийг тухай бүр засч сэргээж ашиглалтын байнгын бэлэн байдлыг хангах мэргэжлийн байгууллагатай болох, энэ ажлыг улсын чанартай автозамын засвар арчлалтыг хариуцдаг АЗЗА компаниар гүйцэтгүүлэх боломжийг судлах, боломжтой бол орон нутагт чиглэл өгөх;

7. Аймаг орон нутагт даац хэтрүүлэх зөрчил түгээмэл гарч байгаа тул зарим аймгуудаас санаачлага гарган шийдвэрлэж байгаа явуулын пүүтэй болох, автозамын засвар арчлалт хариуцсан байгууллагад хариуцуулан, замын цагдаа, автотээврийн хяналтын улсын байцаагч нар хамтран даац хэтрүүлэх зөрчлийг илрүүлэх, таслан зогсооход чиглүүлж ажиллуулах;

8. Улсын чанартай автозамын чанар сайжирч, сүлжээ өргөжихийн хирээр хурд хэтрүүлэх зөрчлийн улмаас ноцтой зам, тээврийн осол зөрчил нэмэгдэж байгаа тул ЗТӨ-оос урьдчилан сэргийлэх зорилгоор дундаж хурдны камертай болох, бусад аймаг, хот суурингуудын хяналтын камеруудтай цогцоор нь хяналт тавих механизмыг бүрдүүлэх.

Эдгээр зөвлөмж саналууд болон Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль болон хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурал, Засаг даргын бүрэн эрх, үүргийг хэрэгжүүлэх талаар Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын Үндэсний зөвлөлөөс 2023 оны 11 дүгээр сарын 09-ний өдрийн 12/13 дугаар албан бичгээр хүргүүлсэн. Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын Үндэсний зөвлөлөөс 2024 онд эдгээр санал зөвлөмжийн биелэлтийг аймаг орон нутагт үзэж шалгах, мэргэжил, арга зүйн зөвлөгөө, дэмжлэг үзүүлж ажиллахаар төлөвлөж байна.

**МОНГОЛ УЛС
ЗАМЫН ХӨДӨЛГӨӨНИЙ
АЮУЛГҮЙ БАЙДЛЫН
ҮНДЭСНИЙ ЗӨВЛӨЛ**

Засгийн газрын 13 дугаар байр, Чингисийн өргөн чөлөө-11,
Сүхбаатар дүүрэг, Улаанбаатар хот, 14251
Утас: (976-51) 26 72 12, Факс: (976-11) 31 23 15
Цахим хуудас: www.mrtd.gov.mn

2023.11.09 № 12/13
танай _____-ны № _____-т

Санал, зөвлөмж хүргүүлэх тухай

Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын Үндэсний зөвлөлөөс ажлын хэсэг Төв, Дундговь аймагт 2023 оны 09 дүгээр сарын 28-29-ний өдрүүдэд, 10 дугаар сарын 16-20-ны өдрүүдэд Хэнтий, Дорнод, Сүхбаатар аймгуудад ажиллаж, Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хууль тогтоомжийн хэрэгжилттэй танилцаж, мэргэжил арга зүйн зөвлөгөө өгч ажилласан. Ажлын хэсгийн ажлын тайлан, санал зөвлөмжийн хүрээнд аймгуудад нийтлэг тулгарч байгаа асуудлаар дараах арга хэмжээ авч ажиллахыг чиглэл болгож байна. Үүнд:

1.Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлд заасан аймаг, сум, нийслэл, дүүргийн иргэдийн төлөөлөгчдийн хурал, Засаг даргын эрх, үүргийн хэрэгжилтийг хангах ажлын хүрээнд аймгуудад Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах зөвлөлийн удирдлага, бүрэлдэхүүн, ажиллах журмын жишиг загварын боловсруулан хүргүүлж байгаа тул аймаг орон нутгийн онцлогийг харгалзан салбар зөвлөлийг байгуулах, Зам тээврийн осол, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх дунд болон богино хугацааны төлөвлөгөө, хөтөлбөр боловсруулж хэрэгжүүлж ажиллах;

2.Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлын тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.2-т заасан олон нийтийн цагдаагийн цалинг 1,0 сая төгрөгөөс багагүй байхаар тогтоох, орон тоог нэмэгдүүлэх, аймаг орон нутгийн болон гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх салбар зөвлөлийн ажлын төлөвлөгөө, төсөвт тусган шийдвэрлэх, гүйцэтгэх ажил үүрэг, хариуцлагыг тодорхой болгох;

3.Замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангахад чиглэсэн шаардлагатай арга хэмжээг орон нутгийн төсвөөс хүрэлцээтэй хэмжээгээр санхүүжүүлэх;

4.Хот суурин газрын автозамын тэмдэг, тэмдэглэл, уулзварын гэрлэн дохио, гудамжны гэрэлтүүлэг стандарт, дүрэмд нийцэж буй эсэх, ажиллагааны бүрэн байдалд аудит үнэлгээ хийх ажлын хэсгийг холбогдох мэргэжлийн байгууллага, хүмүүсийн оролцоотой байгуулж ажиллуулах, гаргасан дүгнэлт, санал зөвлөмжийн дагуу замын хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангахад чиглэсэн шаардлагатай арга хэмжээг авах;

03000003

5.Хотын дотор нийтийн тээвэр, таксины үйлчилгээг цэгцэлж, өргөжүүлэх, зогсоол талбайг тохижуулах, тэмдэгжүүлэх, цагийн хуваарьтай болгох, таксины тээврийн хэрэгслийг бүртгэлжүүлж, стандартын шаардлага хангуулах;

6. Аймгийн төвийн автозамын засвар арчлалтын ажлыг хариуцах мэргэжлийн байгууллага байхгүй, энэ ажлын гүйцэтгэгчийг нээлттэй шалгаруулж байгаа боловч өмнөх онд үзэж тодорхойлсон замын эвдрэл гэмтэл нь улам нэмэгдэж, төсөвт суулгасан хөрөнгө нь хүрэхгүй болдог хүндрэл нийтлэг гарч байгаа тул автозамын эвдрэл гэмтлийг тухай бүр засаж сэргээж ашиглалтын байнгын бэлэн байдлыг хангах мэргэжлийн байгууллагатай болох, энэ ажлыг улсын чанартай автозамын засвар арчлалтыг хариуцдаг АЗЗА компаниар гүйцэтгүүлэх боломжтой тул гэрээ байгуулж ажиллах;

7.Аймаг орон нутагт даац хэтрүүлэх зөрчил түгээмэл гарч байгаа тул явуулын пүүтэй болох, автозамын засвар арчлалт хариуцсан байгууллагад хариуцуулан, замын цагдаа, автотээврийн хяналтын улсын байцаагч хамтран даац хэтрүүлэх зөрчлийг илрүүлэх, таслан зогсоох арга хэмжээ авч ажиллуулах;

8.Хатуу хучилттай автозамын урт нэмэгдэхийн хирээр хурд хэтрүүлэхтэй холбоотой зам, тээврийн осол зөрчил эрс нэмэгдэж байгаа тул автомашины хурдыг хянах зорилгоор дундаж хурдны камертай болох, бусад аймаг, хот суурингуудын хяналтын камеруудтай холбож, цогц хяналт тавих механизмыг бүрдүүлэх.

Хавсралт ... хуудастай.

ЗАМ, ТЭЭВРИЙН ХӨГЖЛИЙН САЙД,
ҮНДЭСНИЙ ЗӨВДӨЛИЙН ӨРЛӨГЧ
ДАРГА С.БЯМБАЦОГТ

